

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Pražské organizace poskytující sociální služby pro bezdomovce

Iveta Vlášková

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Vacková

Praha 2015

Prague college of psychosocial studies

Prague organizations providing social services for the homeless

Iveta Vlášková

The Diploma Thesis Work Supervisor: Mgr. Lucie Vacková

Praha 2015

PROHLÁŠENÍ

Čestně prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně a je zpracována pouze a jen s využitím pramenů a literatury uvedené v seznamu.

Iveta Vlášková

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Lucii Vackové za pomoc a zpětnou vazbu důležitou pro sepsání této práce.

ANOTACE

Bakalářská práce „Pražské organizace poskytující sociální služby pro bezdomovce“ se ve své teoretické části zaměřuje na oblast bezdomovectví, jeho historii a vývoj, příčiny vzniku bezdomovectví a potřeby lidí bez přístřeší. Dále vymezuje pojem sociální služby z hlediska cílů, forem a druhů. Praktická část bakalářské práce si klade za cíl konkrétně zmapovat a následně popsat jednotlivé typy sociálních služeb určených pro lidi bez domova. Postup bude založen na analýze a komparaci. Srovnávacím kritériem bude množství, dostupnost, kapacita a efektivita poskytovaných soc. služeb v jednotlivých organizacích na území hlavního města Prahy.

Obecné pojmy

Organizace, sociální služby, bezdomovectví

Klíčová slova

Bezdomovectví, bezdomovství, prevence, sociální služby, sociální poradenství, služby sociální péče

ABSTRACT

The theoretical part of the bachelor thesis Prague institutions providing social services for homeless people focuses on the area of homelessness, its history and development, causes of the origin of homelessness and needs of people without shelter. Then, it defines the term "social services" from the point of view of goals, forms and categories. The research part of the bachelor thesis aims specifically to map and afterwards describe individual types of social services designated for homeless people. The process will be based on analysis and comparison. As a comparative criterion we will use quantity, accessibility, capacity and effectiveness of social services provided in individual institutions in the capital city Prague.

General terms

Institutions, social services, homelessness

Keywords

Homelessness, prevention, social services, social consultancy, social care

OBSAH

ÚVOD.....	1
1 Historický pohled na fenomén bezdomovectví.....	3
2 Příčiny vzniku bezdomovectví.....	7
3 Státní a nestátní politika řešení problematiky bezdomovectví.....	11
3.1 Primární, sekundární a terciální prevence.....	12
4 Sociální služby a jejich role.....	16
4.1 Cíle sociálních služeb.....	16
4.2 Legislativní vymezení sociálních služeb v České republice.....	16
4.3 Formy a druhy poskytování sociálních služeb.....	17
4.3.1 Sociální poradenství.....	18
4.3.2 Služby sociální péče.....	18
4.3.3 Služby sociální prevence.....	19
4.4 Základní činnosti při poskytování sociálních služeb.....	21
5 Potřeby lidí bez domova.....	22
6 Soubor organizací poskytujících služby pro bezdomovce na území hl.m. Prahy a jejich popis.....	27
6.1 Popis metody.....	28
6.2 Získané údaje.....	29
6.2.1 Armáda spásy.....	29
6.2.2 Naděje.....	32
6.2.3 Centrum sociálních služeb Praha.....	36
6.2.4 Arcidiecézní charita Praha.....	40
6.2.5 Ostatní organizace.....	42
6.2.5.1 Proxima sociale.....	42
6.2.5.2 Dům otevřených možností.....	43

6.2.5.3 Diakonie.....	44
6.2.5.4 Další služby na území hl. města Prahy.....	46
7 Analýza poskytovaných služeb.....	47
8 Diskuse.....	56
ZÁVĚR.....	59
POUŽITÉ ZDROJE A LITERATURA	
PŘÍLOHA	
BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE	

ÚVOD

„Vyhnanec bez domova je jako mrtvý bez hrobu.“

Publilius Syrus

Po roce 1989 došlo vlivem politických a společenských změn v naší zemi v rámci procesu deinstitucionalizace sociálních služeb k významnému snižování počtu ústavních zařízení, díky čemuž se mohli propouštění, v mnoha směrech hendikepovaní lidé začít významněji integrovat do většinové společnosti. Domnívám se, že v současné době se již lidé s nejrůznějšími deficity přijímají daleko přirozeněji a více se věnuje pozornost jejich problémům, s nimiž se setkávají v nejrozmanitějších oblastech svého života. Důležitým momentem v tomto procesu sehrál i fakt, že se hendikepovaní lidé začali sami ozývat a otevřeně informovat ostatní zdravé občany nejen o svých překážkách a potížích, které je doprovází v běžném životě, ale zároveň i o osobních úspěších a přednostech, o chuti a potřebě aktivněji se zapojit do společenského dění a vyzývali následně zdravou populaci, aby jim pomohli těchto cílů dosáhnout.

Protože nesdílím názor většiny lidí v mém okolí, že lidé bez domova si mohou za svou situaci sami, že jsou líní pracovat a že by měli být odsunuti někam mimo město, aby nikoho neobtěžovali. Stejně tak nesouhlasím s tím, že je výhradně věcí státu, jak se o tyto lidi postará a že péče o ně je nedostatečná či nevhodně nastavena tak, že pro vysoký práh vstupu je pro bezdomovce nedosažitelná.

Hlavním důvodem, proč jsem se rozhodla ve své práci věnovat této problematice, je ale především mé dlouholeté působení v organizaci Dům otevřených možností, která je mj. poskytovatelem sociální služby Domu na půl cesty, ve kterém vedu tým lidí, jejichž každodenním zaměstnáním je práce s mladými lidmi, kteří jsou bezdomovectvím přímo ohroženi. V rámci pobytové služby v tomto zařízení mám tedy možnost s klienty sdílet jejich zkušenosti a problémy, jež zažívají při překonávání těžkých překážek, se kterými se setkávají při své snaze o začlenění do života běžné populace.

Vzhledem k tomu, že součástí mého zaměstnání je také velmi úzká spolupráce se státními i nestátními organizacemi, pro které jsou lidé bez domova zpravidla hlavní cílovou skupinou, ráda bych svou bakalářskou práci poukázala právě na jejich fungování, nabídku služeb a na způsoby, kterým se snaží svým klientům s jejich obtížnou životní situací pomoci. Organizace, které budou v bakalářské práci popsány, jsou také součástí přílohy Adresáře služeb (*Centrum sociálních služeb Praha, 2012; Středisko náhradní rodinné péče, 2012*).

Teoretická část mé práce je zaměřena na vnímání fenoménu bezdomovectví v jeho obecnější rovině, ať už z pohledu odborníků na tuto problematiku, nebo v souvislosti se sociální politikou našeho státu, zatímco v praktické části velmi konkrétně charakterizují způsoby a druhy poskytování sociálních služeb v několika významných organizacích pro bezdomovce na území hl. m. Prahy. Následné vyhodnocení za využití komparativně-analytické metody vnese detailnější vhled do těchto služeb a poukáže na jejich případné rozdílné přístupy k cílové skupině, způsoby práce či nabízené možnosti pomoci.

Cílem mé bakalářské práce je tedy seznámení s příčinami a potřebami lidí bez domova či ohrožených bezdomovectvím a následně zmapování možností sociální pomoci a srovnání několika pražských organizací, které této cílové skupině poskytují své sociální služby.

1 HISTORICKÝ POHLED NA FENOMÉN BEZDOMOVECTVÍ

Z historického hlediska se bezdomovectví vždy váže k chudobě a k sociálnímu vyloučení, které mělo pro takového člověka mnohdy fatální důsledky. Již ve sběračsko-lovecké společnosti se jako trest proti tomu, kdo nedodržel daný řád komunity, používalo vyloučení ze společenství kmene i s tím vědomím, že bez podpory ostatních z kmene nelze přežít (Marek aj., 2012).

V Bibli můžeme najít příběh Kaina, který byl za vraždu svého bratra Ábela Hospodinem proklet a odsouzen i k tomu, že bude na zemi bezdomovcem a tulákem: *„Protož nyní zlořečený, budeš i od té země, kteráž otevřela ústa svá, aby přijala krev bratra tvého z ruky tvé. Když budeš dělati zemi, nebude více vydávati moci své tobě: tulákem a běhounem budeš na zemi“* (Bible, 1984, Gn 4, 11-12).

Ve feudální společnosti bylo vše vázáno na půdu, léno a prostý lid podléhal lennímu pánovi. Pokud se někdo vzepřel vůči robotě, nebo odmítal být připoután stále ke stejnému místu, byl z tohoto systému vyvázán, čímž přišel o všechna práva a stal se z něho tulák. Tulák je někdo, kdo je v pohybu, pracuje jen příležitostně anebo se živí žebrotou. Vzhledem k tomu, že tuláci neměli zázemí či blízkou sociální síť, stávali se často oběťmi vražd. Jak píše ve své knize Matoušek, ještě v renesanční době bylo běžné tuláky a chudé vymrskávat z města (Matoušek, 2007).

Cílenou pomocí osobám bez domova se z historického hlediska ujala v největší míře církve. Ta ve svých kláštorech a farnostech zakládala od 13. století útulky a přístřešky, kam se mohly potřebné osoby obracet. Jeden z prvních byl řád sv. Františka. *„Kláštery tohoto řádu, zakládané následovníky sv. Františka, poskytovaly pomoc a často i přístřeší chudým a nemocným lidem“* (Matoušek aj., 2007 s. 18).

Matoušek dále zmiňuje, že první ucelená legislativa chudinské péče vznikla v Anglii. V roce 1597 vznikl Alžbětinský kodex chudých. Významný byl tím, že již celá tíha péče o chudé neležela výhradně na církvi, ale byla podporována z veřejných

prostředků, z daní. Ve Francii v roce 1566 vyšel chudinský zákon Edikt Moulinský. Zde se již angažoval stát při řešení sociálních problémů. Ustanovoval, že chudí lidé musí být usídlení. V rámci tohoto nařízení vznikaly ústavy pro chudé, tzv. Hospital General.

V Rakousku - Uhersku platil od roku 1661 Patent o tulácích a žebrácích, kde bylo ustanoveno, že péči o chudé vykonává příslušná obec a ústavy jsou řízeny veřejnými činiteli. Začalo rozdělování chudých na práce schopné a práce neschopné. Podle tohoto rozdělení jim byla přidělována práce a kdo nemohl pracovat, dostalo se mu pomoci. Na základě dekretu z roku 1784 byly chudinské ústavy stále ještě financovány z dobrovolných příspěvků, ale už měly statut veřejnoprávních institucí. Vzniklo domovské právo, čímž obce vázala povinnost postarat se o chudé, kteří na ni měli vazby. Domovským právem se zamezilo tomu, aby se obec musela starat o cizí chudáky, kteří příslušeli k jiné obci (Matoušek, 2007, s. 17 – 30).

Marek aj. v knize zmiňují, že dnešní forma bezdomovectví se začíná objevovat v 19. století, kdy průmyslová revoluce zapříčinila velkou migraci lidí z venkova do velkých měst za prací. Někteří migranti žili přímo na ulicích a tím se zvyšoval výskyt zjevného bezdomovectví. (Marek aj., 2012). Pro péči o bezdomovce výhradně ze strany státu byl zásadní rok 1862, kdy vznikl Říšský obecní zákon, který ukládal, že každý občan musí příslušet k nějaké obci.

V roce 1918, po vzniku Československé republiky, se velké množství zákonů z Rakouska - Uherska převedlo „... do správního řádu ČSR. Došlo k tomu tzv. *recepčním zákonem*“ (Matoušek, 2007, s. 23). Matoušek dále uvádí, že primárně měla povinnost zabezpečit chudého rodina, teprve poté, když to nebylo možné a nemohly být využity jiné systémy pomoci jako např. spolky, fondy apod., převzala odpovědnost obec, potažmo stát. „*Odpovědnost zainteresovaných subjektů tedy byla formulována jako posloupnost s jasnou prioritou rodiny*“ (Matoušek, 2007, s. 23).

Nečas popisuje, že i když okresy ani stát neměly zákonnou povinnost zřizovat a financovat ústavní zařízení ať zdravotní nebo sociální, vznikalo jich za první republiky poměrně mnoho. Pokud se osoba, která potřebovala čerpat pomoc, ocitla mimo území svého domovského práva, dostalo se jí časově ohraničené pomoci i na jiném území. Mimo veřejného chudinství bylo také chudinství soukromé, které zajišťovaly spolky a humanitární organizace. Nečas uvádí, že vznikly např. vývařovny a mimo jiných

Společnost ČS Červeného kříže. Dále se začínají zřizovat poradenské služby, které postupem doby přešly pod správu státu (cit. dle Matouška, 2007).

Po druhé světové válce, zejména po únorovém převratu v roce 1948, se sociální politika Československa začala vzdalovat koncepcím, které začaly převládat v západní Evropě. V západní Evropě se začalo upouštět od ústavních zařízení, hledaly se nové alternativy péče jako např. terapeutické komunity, denní stacionáře apod. V Československu se však postupně chudoba začala naopak stávat veřejným tabu. Pro osoby bez rodinného zázemí byly zřizovány levné ubytovny a osoby handicapované se většinou umísťovaly do sociálních ústavů. Do vězení a na psychiatrie byli pak zavíráni lidé nepřizpůsobiví. „V roce 1948 byl také zrušen institut domovského práva a byl nahrazen institutem Československého občanství (Zákon č.174/1948Sb.). A tím starost o znevýhodněné přešla na stát“ (Matoušek, 2007, s. 27).

Před rokem 1989 bezdomovectví v Československu jakoby zjevně neexistovalo. Ten, kdo nepracoval, případně se trvale nezdržoval v místě bydliště, byl trestně stíhán za příživnictví, případně byl umístěn do psychiatrické léčebny či jiného zařízení. Nepochybně u nás i za minulého režimu samozřejmě existovalo tzv. skryté bezdomovectví, ale tento problém se spolu s dalšími nezveřejňoval a tudíž neřešil.

V České republice se znovu naplno objevil tento fenomén až po roce 1989 v souvislosti s rozsáhlými sociálními a ekonomicko - politickými změnami, které probíhaly tak rychle, že stát nebyl na jejich důsledky připraven adekvátně reagovat. Marek ve své knize popisuje, že zanikla řada velkých podniků a tím i levné ubytovny pro zaměstnance. V rámci široké prezidentské amnestie v roce 1989 bylo na svobodu propuštěno větší množství vězňů, a dále byli propuštěni i lidé z psychiatrických léčeben (nyní nemocnic), kteří tam byli hospitalizováni i několik let. Spolu s těmito událostmi došlo ke komercializaci trhu s byty a k deregulaci nájemného, což přineslo určitý nárůst sociálních problémů (Marek, 2012).

Bezdomovectví nebo také bezdomovství, lze v současné době definovat jako životní situaci jedince, který nemá odpovídající bydlení nebo rodinné zázemí. Již ze slova bezdomovectví můžeme odvodit, že se jedná o někoho, kdo je **bez domova**. Odborníci, kteří se touto problematikou zabírají, však poukazují na to, že jednotná definice neexistuje a záleží na tom, z jakého úhlu pohledu tento fenomén sledujeme.

Vlastimila Hradecká a Ilja Hradecký se k tomu vyjadřují takto: „*Výrok, že bezdomovec je někdo, kdo ztratil nebo opustil svůj domov, svůj byt, své ubytování, kdo neumí vyřešit své komplikované problémy a hledá nebo přijímá pomoc od sociálních pracovníků, města, dobrovolných organizací, je nepřesný a nedostatečný*“ (Hradecká aj., 1996 s. 35).

Pokud se na bezdomovectví podíváme ze sociálního hlediska, např. Matoušek uvádí, že „*Bezdomovectví je sociálním jevem podmíněným řadou faktorů a představuje krajní podobu sociálního vyloučení*“ (Matoušek, 2005, s. 315).

Vágnerová oproti Matouškovi charakterizuje bezdomovectví po sociální stránce ostřeji: „*Chronické bezdomovectví lze chápat jako syndrom komplexního sociálního selhání, které se projevuje neschopností akceptovat a zvládat běžné společenské požadavky*“ (Vágnerová aj., 2013, s. 9). Dále se zmíněná autorka tématem zabývá i z hlediska psychosociálního: „*Bezdomovectví je z psychosociálního hlediska komplexní kategorií, nejde zde jen o vymezení vztahu k bydlení, ale o určitý způsob života*“ (Vágnerová, 2008, s. 748).

Marek doplňuje ještě o jeden pohled: „*Bezdomovectví některých skupin obyvatel bývá výsledkem kulturního a národního příslušenství k té či oné skupině, nikoliv důsledkem sociálního selhání*“ (Marek aj., 2012, s. 12).

Také Feantsa, což je Evropská federace národních organizací pracujících s bezdomovci, na svých stránkách udává, že neexistuje žádná obecně přijímaná definice bezdomovectví, ani neexistuje společná evropská definice. Bezdomovectví je vnímáno a řešeno odlišně podle země. „*There is no universally accepted definition of homelessness, nor is there a common European definition*“ (Feantsa, 2011).

Osobně se přikláním k tvrzení, že problematika bezdomovectví je výsledkem působení mnoha oblastí a jedná se o komplikovaný problém nejen sociální, ale ve velké míře i ekonomický, zdravotní, právní a bezpečnostní, jehož charakteristickým rysem je především nemožnost uspokojovat adekvátním způsobem potřebu bydlení (Mpsv, 2013).

2 PŘÍČINY VZNIKU BEZDOMOVECTVÍ

Příčina je něco, co způsobilo následek. Pokud se budeme zajímat o příčinu, která měla za následek ztrátu bydlení, nemůžeme si odpovědět jednou větou. Příčin vedoucích ke ztrátě bydlení je mnoho. Dozvědět se o primární příčině je jistě důležité pro organizaci a její pracovníky, kteří pracují s osobami bez přístřeší, ale ještě to neznamená, že odstranění této příčiny je pak pro osobu bez přístřeší cesta zpět do běžného života. Marek aj. ve své knize píše o tom, že život na ulici přináší do života osob takto žijících další bariéry, které pak návrat do běžného života znesnadňují. Popisují sekundární a terciální příčiny, které by neměly zůstat bez odpovědí. Je třeba se ptát nejenom, proč se člověk na ulici dostal, ale proč na ní zůstává a proč se na ní posléze vrací (Marek aj., 2012).

Vágnerová definuje ve své knize příčiny bezdomovectví takto: „*Jedinci, u nichž je zvýšené riziko, že se stanou bezdomovci, bývají komplexně – somaticky, psychicky i sociálně – handicapováni*“ (Vágnerová, 2008, s. 749). Jako hlavní příčiny vzniku bezdomovectví autorka udává nefunkční rodinu, chybějící sociální zázemí, omezené osobní kompetence a kombinaci různých zátěží. V této souvislosti mluvíme nejčastěji o rodinách, které jsou dysfunkční v takové míře, že v nich dítě zažívá natolik zátěžové situace, že má potřebu z ní okamžitě utéct tam, kde se bude cítit bezpečněji než doma. Někdy rodina dokonce nemusí existovat vůbec, anebo je dítě z nefunkční rodiny odebráno. Dostane se do institucionalizované péče, kde se u něho mohou rozvinout nové strategie chování, které pak později v běžném životě nefungují.

Po odchodu z dětských domovů nebo výchovných ústavů se však zpravidla nemají kam vrátit. Není to vždy proto, že by je původní rodina nechtěla přijmout, ale často jim „domov“ fakticky zanikl a jejich trvalým bydlištěm se stává Úřad městské části v místě původního bydliště. V takových případech obvykle vyhledají pomoc v síti sociální služby domu na půl cesty.

Velmi častým ohrožujícím jevem pro mladistvého či mladého dospělého je také rozpad původní rodiny a následný výrazný nesoulad v soužití s novým partnerem

jednoho z rodičů či rozpad rodiny z důvodu její ekonomické situace. V takových případech bývá nejčastější příčinou ztráta zaměstnání, duševní nebo jiné onemocnění rodičů a v neposlední řadě závislost na alkoholu, drogách nebo gamblerství. Rodiče pak sami skončí na ulici nebo žijí v azylových domech a na „levných“ ubytovnách. Přestože obvykle nedochází k zpřetrhání emotivních rodinných vazeb, nejsou rodiče již nadále schopni uspokojovat základní potřeby svého dítěte, které v takových případech musí vstoupit do samostatného života, což bývá pro mnohé velmi složité a ohrožující.

Schwarzová píše o objektivních a subjektivních faktorech. Do objektivních faktorů zahrnuje sociální politiku, úroveň zaměstnanosti a bytovou politiku státu. Ve faktorech subjektivních pak zmiňuje: „*Faktory subjektivní spoluvytvářejí celkovou sociální situaci jednotlivého člověka, která je podmíněna zejména úrovní jeho vlastní schopnosti sociální adaptace (ta v nejhrubších rysech souvisí hlavně s rodinným zázemím, osobností, přítomností/nepřítomností hendikepu, dosaženou úrovní vzdělání atd.)*“ (cit. dle Matouška, 2005, s. 318).

Také Vlastimila Hradecká a Ilja Hradecký zmiňují objektivní a subjektivní příčiny vzniku bezdomovectví a poukazují v této souvislosti na postavení státu, resp. jakou nastolí politiku k otázkám nezaměstnanosti, sociálního vyloučení, chudobě, vzdělanosti, péče o nemocné a staré, popř. jaké budou mít podmínky mladí lidé při vstupu na trh práce. Subjektivní faktory dále dělí na faktory materiální, vztahové, osobní a institucionální. Do faktorů materiálních řadí např. ztrátu zaměstnání, nemožnost dlouhodobě najít zaměstnání nové, ztrátu bydlení a vysokou zadluženost (Hradecká aj., 1996).

Vágnerová v knize o mladých bezdomovcích zmiňuje 4 základní kategorie, které mladé lidi na ulici přivádějí. Jsou to alkohol a drogy, neschopnost a neochota systematicky pracovat a kombinace poruch chování. Jako poslední kategorie je uvedena duševní nemoc. Je dobré si uvědomit, že se tyto kategorie nevyskytují jen samy o sobě, ale často se mohou vzájemně překrývat (Vágnerová aj., 2003).

Průdková píše o tom, že příčinou bezdomovectví může být ztráta nebo úplná absence schopností zvládat požadavky a povinnosti, které jsou na člověka běžně kladeny (Průdková aj., 2008). Na druhou stranu však nesmíme opomenout ani fakt,

že existuje skupina obyvatel, kteří se pro život bez domova rozhodli zcela dobrovolně a bez příčin sociálního selhání (Marek aj., 2012).

V každém případě je zcela zásadní si uvědomit, že co může být příčinou bezdomovectví u jednoho, nemusí platit u druhého. Vždy je na místě individuální přístup ke každému jedinci a jeho životnímu příběhu. Pokud selže sociální a vztahová síť v okruhu blízkých anebo je její celková absence, pak by tento nedostatek měla sanovat, v rámci možností, sociální služba.

Na tomto místě bych nyní ráda uvedla několik příkladů z praxe, s nimiž jsem se setkala ve svém zaměstnání a dle mého názoru vhodným způsobem dokreslují některé z výše uvedených příčin vzniku bezdomovectví. Jedná se o analýzy záznamů klientů DOM – Dům otevřených možností, jež nejsou nikde publikovány.

Situace z praxe: Dívka V. žila v nefunkční rodině spolu s mentálně postiženým bratrem. Matka péči o děti nezvládala a často z domova odcházela. Děti zůstávaly doma s otcem, který byl závislý na alkoholu a děti často fyzicky trestal. Poté, co byl bratr umístěn do Ústavu sociální péče, matka rodinu opustila nadobro. První útěky z domova byly u V. zaznamenány v jejích 12 letech, přičemž jejich důvodem byly především noční návraty jejího otce ve velmi podnapilém stavu. Nejdříve hledala útočiště u své babičky, ale tam jí otec pokaždé našel a odvedl zpátky domů. Aby tomu zabránila, začala se v rámci svých již pravidelných útěků schovávat na neznámých místech a domů se vracela pouze v případech, kdy si byla jistá, že otec bude pryč.

Situace z praxe: Mladý muž V. byl po narození umístěn do kojeneckého ústavu, poté do dětského domova a odtud do výchovného ústavu. V době zletilosti se neměl kam vrátit a tak využíval dávek hmotné nouze a příspěvku na bydlení k bydlení na ubytovně. Delší čas se mu nedařilo najít práci a pro nespolupráci byl sankčně vyřazen z evidence Úřadu práce. Neměl na zaplacení nájemného a z ubytovny odešel. Odjel do hlavního města, protože si myslel, že zde bude situace lehčí. Žil nějaký čas na ulici, byl bez prostředků, kradl a byl několikrát chycen bez platné jízdenky v MHD. Využíval noclehárnu k přespaní a tam se dozvěděl o službě domu na půl cesty. V domě na půl cesty byl přijat, ale asi po půl roce se rozhodl, že raději bude bydlet na ulici, než zvládat nároky běžného života.

Situace z praxe: Dívka N. žila v domácnosti s matkou alkoholičkou. Poté co matka neplatila nájem, byly z bytu vystěhovány. Matka prodala zařízení bytu a zakoupila stan. Dcera s matkou žila rok a půl ve stanu. Poté co přibyl do stanu ještě matčin přítel, dívka se rozhodla matku opustit a využila služeb domu na půl cesty. Matka za dívku pravidelně chodila a o dívku se zajímala.

Situace z praxe: Mladý muž M. pobíral invalidní důchod III. stupně. Důchod mu byl přiznán z důvodu vážného duševního onemocnění. Při hledání zaměstnání preferoval taková, která nabízela pracovní pozice pro invalidní důchodce. U pracovního pohovoru mu bylo nabídnuto místo nočního hlídače parkoviště. Zjistil, že by musel být celou noc venku a pracoval by 12ti hodinové směny, tudíž práci odmítl.

Situace z praxe: Mladí lidé z domu na půl cesty jsou nejvíce zadluženi u telefonních operátorů, dopravních podniků a na zdravotním pojištění. Pokud delší čas dluhy nesplácí, naskočí jim penále a výše dluhu se mnohonásobí. Není výjimkou, že mladí lidé, kteří vstupují do samostatného života, jsou zatíženi desetitisíčovými dluhy.

3 STÁTNÍ A NESTÁTNÍ POLITIKA ŘEŠENÍ PROBLEMATIKY BEZDOMOVECTVÍ

Jak bylo již zmíněno v předchozích kapitolách, neexistuje jednotná definice, jež by přesně vymezila pojem bezdomovectví. Obecně lze vycházet z tvrzení, že se jedná o takové extrémní sociální vyloučení, jehož je chudoba nejen příčinou, ale i důsledkem. Expertní skupina nezávislých odborníků dlouhodobě mapujících oblast bezdomovectví vytvořila podklady pro následné zpracování Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020 (dále jen Koncepce), kterou schválila vláda ČR svým usnesením ze dne 28. srpna 2013, č. 666 (Mpsv, 2013).

Koncepce si klade za cíl snížit počet domácností a jednotlivců, přicházejících o bydlení, snížit počet osob přebývajících na ulici, zvýšit výkonnost a efektivitu systémových řešení v oblasti bezdomovectví a hledat úspory budoucích státních výdajů, zejména posílením preventivních opatření. Koncepce také zahrnuje témata od podpory přístupu k bydlení a zdravotní péči až po podporu zvyšování informovanosti a zmiňuje nutnost spolupráce především těchto subjektů:

- Ústřední orgány státní správy

Zabývající se mj. otázkou finančních prostředků určených k řešení problematiky regionální politiky a politiky bydlení, řešení otázky zaměstnanosti, rekvalifikace, důchodového pojištění, nemocenského zabezpečení, sociální péče, péče o rodinu a děti, péči o občany vyžadující zvláštní pomoc aj.

- Úřad práce ČR

Mezi jeho kompetence patří poskytování odborného poradenství, nepojistných sociálních dávek a vykonávání sociální práce, v rámci které vyhledává osoby ohrožené hmotnou nouzí, nebo ty, jež se v ní už nacházejí.

- Obce a kraje – samostatná a přenesená působnost

Obce se samostatnou působností mají z platné legislativy nařízeno, aby pečovaly o uspokojování potřeb svých občanů, přestože jim bohužel neukládá konkrétní povinnosti, jak musí postupovat v případě bytové politiky.

- Poskytovatelé sociálních služeb, charitativní, církevní a dobrovolnické organizace

Protože stát v současné době nedisponuje uceleným systémem podpory v oblasti bydlení lidem, kteří jsou nejvíce ohrožení sociálním vyloučením, vykonávají s nimi přímou sociální práci kromě sociálních pracovníků krajských a obecních úřadů a Úřadů práce ČR především nestátní neziskové organizace.

- Poskytovatelé a zaměstnanci zdravotnických služeb, zdravotní pojišťovny

Jedná se o poskytování zdravotní péče zdravotnickými pracovníky nebo jinými nelékařskými pracovníky, konzultační a další služby, které mohou poskytovat pouze oprávněné fyzické nebo právnické osoby, jak je vymezeno v Zákoně č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. Zdravotní pojišťovny jsou povinny hradit poskytovatelům na základě smlouvy služby poskytnuté pojištěncům a jsou povinny zajistit svým pojištěncům místní i časovou dostupnost hrazených služeb, jak jim ukládá zákon (Aion, 2010 – 2015).

- Probační a mediační služba, Policie ČR, obecní a městská policie

Probační a mediační služba pracuje s obviněnými a odsouzenými, ale také s poškozenými z trestných činů. Práce s touto skupinou osob a včasná pomoc a podpora pro ně, by mohla být v některých případech a situacích účinným preventivním opatřením bezdomovectví (Mpsv, 2013).

3.1 Primární, sekundární a terciární prevence bezdomovectví

Přístup k řešení bezdomovectví je i v rámci veřejných politik obvykle spojen s chápáním bezdomovectví jako stavu a výše zmíněná Koncepce zdůrazňuje, že se jedná o dlouhodobý a složitý proces od ohrožení ztrátou bydlení, přes faktickou ztrátu až

po zpětný návrat do obvyklého životního stylu. Pokud má být sociální práce a další navazující podpora účinná, musí být promyšleně realizována ve všech fázích procesu bezdomovectví. Základem by měla být především účinná prevence, jež by spočívala v systémově garantované možnosti pracovat s lidmi a poskytnout jim tak pomoc dříve, než o bydlení přijdou (Mpsv, 2013).

- Primární prevence

Do okruhu zájmu primární prevence patří osoby žijící v nevyhovujícím bydlení, tj. zejména osoby žijící v provizorních a nevhodných podmínkách či přelidněném bytě.

- Sekundární prevence

Sekundární prevence se zaměřuje zejména na osoby, jež budou odcházet z nějaké instituce (věznice a vazební věznice, zdravotnická zařízení, zařízení pro děti), popř. domácnosti ohrožené chudobou a sociálním vyloučením (zpravidla zadlužené) či imigranty žijící v přechodném bydlení (např. azylová zařízení pro žadatele o azyl).

- Terciární prevence

Terciární prevence je zaměřena na pomoc osobám žijícím v nezákonném či nejistém bydlení (nejčastěji přechodné bydlení u příbuzných nebo přátel), osobám ohroženým vystěhováním z nájemného nebo vlastního bytu, lidem ohroženým domácím násilím a týká se i těch, jež se nacházejí v období bezprostředně před opuštěním instituce.

Na konferenci Bydlení, chudoba a bezdomovství, která se uskutečnila v roce 2014 v Praze, Hradecký uvedl, že účinnými preventivními opatřeními jsou především osvěta o rizicích bezdomovectví, zejména zadlužování a jak mu odolávat, o podpoře náhradní rodinné péče a účinné podpoře přirozené rodiny, čímž se dá předejít odebrání dětí a jejich umístění do institucí. Dále je dle něho významná potřeba podpory těch domácností, kterým hrozí ztráta bydlení a pomoc dlužníkům a i podpora poskytovaná domácnostem, které již bydlení ztratily (*Společnost sociálních pracovníků*, 2014).

Matoušek uvádí, že stěžejním atributem v preventivních aktivitách je rozšíření povědomosti o sociálních organizacích a jejich službách mezi pracovníky úřadů a Úřadů práce, protože lidé, kteří jsou ohroženi bezdomovectvím, se na tyto úřady často

obracejí. Pracovníci by měli zvládnout základní sociální poradenství a žadatele informovat o službách a jejich možnostech. Je nedostačující nechávat informovanost o službách sociálních organizací jen v rukách cílové skupiny, která si to ústně předává a doporučuje v rámci svých zkušeností (Matoušek, 2005).

Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci (Feantsa) vytvořila typologii bezdomovství a vyloučení z bydlení nazvanou ETHOS.

Tab.č.1. Typologie bezdomovství ETHOS

Č.	Typologie	Koncepční kategorie	Fyzická doména	Právní doména	Sociální doména
1.		Bez střechy	Žádné obydlí (střecha)	Žádný právní nárok na užívání prostoru (vlastnictví, užívací právo)	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy
2.		Bez domova	Má místo k bydlení, vhodné k obývání	Žádný právní nárok na užívání prostoru (vlastnictví, užívací právo)	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy
3.		Nejisté a nevyhovující bydlení	Má místo k bydlení (nejisté, anebo nevhodné k užívání)	Žádná jistota užívacího práva	Má prostor pro sociální vztahy
4.		Nevyhovující bydlení a sociální izolace v legálně obývaném obydlí	Nevyhovující bydlení (nezpůsobilé k obývání)	Má právní nárok a nebo jistotu užívacího práva	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy
5.		Nevyhovující prostředí (jisté užívací právo)	Nevyhovující bydlení (nezpůsobilé k obývání)	Má právní nárok a nebo jistotu užívacího práva	Má prostor pro sociální vztahy
6.		Nejisté bydlení (vhodné k užívání)	Má místo k bydlení	Žádná jistota užívacího práva, ztráta vlastnictví	Má prostor pro sociální vztahy
7.		Sociální izolace v kontextu jistého a vhodného bydlení	Má místo k bydlení	Má právní nárok a nebo jistotu užívacího práva	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy

Tabulka podle B. Edgara a H. Meertové (cit. dle Hradeckého a kol., 2007, s. 10).

Tato typologie člení osoby bez domova podle jejich životní situace nebo situace jejich bydlení a zároveň je kategorizuje dle typů preventivního působení. Cílem je hledání možných řešení této problematiky. Každá ze sedmi jednotlivých koncepčních kategorií je doprovázena výkladem tří domén (Hradecký aj., 2007):

- fyzická doména se soustřeďuje na to, zda osoby mají nebo nemají obydlí a zda je toto obydlí vhodné,
- právní doména určuje právní nárok na místo, kde osoba přespává,
- sociální doména informuje o možnostech soukromého a bezpečného prostoru pro sociální vztahy.

4 SOCIÁLNÍ SLUŽBY A JEJICH ROLE

Sociální služba v tomto kontextu je zákonem charakterizována jako činnost či soubor činností, jež zajišťují pomoc a podporu osobám za účelem jejich sociálních začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Síť sociálních služeb pak zahrnuje ty služby, které v dostatečné kapacitě, náležité kvalitě a s odpovídající místní dostupností napomáhají řešit nepříznivou sociální situaci osob (Aion, 2010 – 2015).

4.1 Cíle sociálních služeb

Cílem sociálních služeb je ochránit osoby před sociálním vyloučením popř. podpořit je v jejich sociálním začleňování. Sociální začleňování je proces, na jehož konci je zapojení se do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti.

Rozsah a forma pomoci a podpory poskytnuté prostřednictvím sociálních služeb musí zachovávat lidskou důstojnost a vycházet z individuálních potřeb osob, působit na ně aktivně, podporovat rozvoj jejich samostatnosti a motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrvávání nebo prohlubování nepříznivé sociální situace, ale naopak musí posilovat jejich sociální začleňování (Aion, 2010 – 2015).

4.2 Legislativní vymezení sociálních služeb v České Republice

Česká republika nemá ve své nynější legislativě žádný zákon zaměřený na řešení problematiky bezdomovectví a pomoc bezdomovcům a osobám ohroženým bezdomovectvím řeší z pohledu poskytování sociálních služeb a z hlediska finanční podpory a pomoci, a to především prostřednictvím dávky hmotné nouze.

Sociální služby, včetně těch pro osoby bez přístřeší, jsou stanoveny v Zákoně o sociálních službách č. 108/ 2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o pomoci v hmotné nouzi č. 111/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů pomáhá zajistit základní životní podmínky osobám v hmotné nouzi prostřednictvím sociálních dávek hmotné nouze (Aion, 2010 – 2015).

Ukazuje se však, že ucelená práce s bezdomovci vyžaduje využívat souběžně i řadu dalších služeb a oblastí, které nejsou uvedeny ve výše zmíněném zákoně, avšak jsou pro úspěšnou práci s bezdomovci nezbytné. Souhrnný materiál pro tvorbu Koncepce práce s bezdomovci v ČR zmiňuje především služby věnující se práci s rodinou a dětmi, služby zaměřené na osoby, které doposud neztratily kompetence k bydlení, služby zaměstnanosti a služby zdravotní péče (Esfer, 2012).

4.3 Formy a druhy poskytování sociálních služeb

Jak vyplývá z Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví současné nastavení systémů služeb je nevyhovující, neboť poskytovatelé, s ohledem na cílovou skupinu, musí registrovat více druhů služeb, což vede ke zvyšování administrativní náročnosti a také k neefektivnímu překrývání některých základních činností, které poskytovatel musí zajišťovat. Z těchto důvodů bude do konce roku 2015 vypracováno nové rozdělení, které bude více reagovat na potřeby uživatelů a sociální služby budou efektivnější. Rozdělení druhů sociálních služeb už nebude zaměřeno primárně na cílové skupiny, ale na potřeby uživatelů (Mpsv, 2013).

Stávající členění sociálních služeb vychází již ze zmíněného Zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který vymezuje 3 základní druhy sociálních služeb, a to sociální poradenství, sociální péči a sociální prevenci, které bude v této bakalářské práci s ohledem na problematiku bezdomovectví věnován největší prostor.

Výše zmíněné sociální služby se poskytují ve formě pobytové, jež jsou spojené s ubytováním v zařízení sociálních služeb, ambulantní, jejichž součástí není ubytování a klient za nimi dochází nebo je doprovázen a terénní, které poskytují služby osobám v jejich přirozeném sociálním prostředí (Aion, 2010 – 2015).

4.3.1 Sociální poradenství

„V užším slova smyslu jde o poskytování informací, které si klient vyžádá a jež potřebuje k řešení svého problému“ (Matoušek, 2008, s. 142).

- Druhy sociálního poradenství

Základní sociální poradenství – jedná se o základní činnost, jež jsou poskytovatelé všech druhů sociálních služeb vždy povinni svým klientům zajistit. Matoušek uvádí, že se jedná především o poskytování takových informací, jež vyplývají mj. z předpisů o důchodovém a nemocenském pojištění, státní sociální podpoře či sociálně-právní ochraně a jehož cílem je zprostředkovat osobám v obtížné sociální situaci poradenství o možnostech sociální pomoci.

Odborné sociální poradenství – na rozdíl od základního poradenství se jedná o konkrétnější specializovanou odbornou činnost, jež je zaměřená na zjištění příčin vzniku, rozsahu a charakteru obtížné sociální situace a následně poskytnutí informací o možnostech řešení a využití vhodných forem sociální pomoci (Matoušek, 2008).

Odborné sociální poradenství na území Prahy poskytuje 133 organizací, které nabízejí až 194 poradenských služeb nejčastěji pro osoby ohrožené závislostmi nebo závislé, pro seniory, pro osoby se zdravotním postižením a osoby v krizi. Nejčastěji probíhá ve formě internetové, telefonické nebo osobní komunikace (*Centrum sociálních služeb Praha*, 2013).

4.3.2 Služby sociální péče

Tento typ služeb napomáhá osobám zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost. Podporuje jejich život v jejich přirozeném prostředí a umožňuje jim v co nejvyšší možné míře se zapojit do běžného života nebo jim zajistit důstojné prostředí a zacházení.

Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů jasně vymezuje tyto typy služeb sociální péče a zároveň udává, pro koho je určena a kde probíhá. Mezi nejčastějšími klienty níže zmíněných služeb jsou osoby, které mají

sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby.

Služby sociální péče jsou:

- osobní asistence,
- pečovatelská služba,
- tísňová péče,
- průvodcovské a předčítatelské služby,
- podpora samostatného bydlení,
- odlehčovací služby,
- centra denních služeb,
- denní stacionáře,
- týdenní stacionáře,
- domovy pro osoby se zdravotním postižením,
- domovy pro seniory,
- domovy se zvláštním režimem,
- chráněné bydlení,
- sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče.

4.3.3 Služby sociální prevence

Jedná se o takové druhy sociálních služeb, které se snaží zabránit sociálnímu vyloučení osob, jejichž nepříznivá situace je způsobena zpravidla krizovou sociální situací, životními návyky a způsobem života, kvůli kterému se dostávají do konfliktu se společností.

Cílem sociální práce s osobami ohroženými bezdomovectvím, v rámci většiny uživatelů těchto služeb, je minimalizovat rizika jejich způsobu života a informovat je o možnosti změny, případně je motivovat natolik, aby si nevytvořili závislost na poskytované službě (Marek aj., 2012).

Již zmiňovaný Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů i v případě služeb sociální prevence jasně charakterizuje, pro koho je služba určena a co je náplní sociální práce s klienty jednotlivých specifických cílových skupin.

Služby sociální prevence jsou:

- raná péče,
- telefonická krizová pomoc,
- tlumočnické služby,
- kontaktní centra,
- krizová pomoc,
- intervenční centra,
- nízkoprahová zařízení pro děti a mládež,
- služby následné péče,
- sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi,
- sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením,
- sociálně terapeutické dílny,
- terapeutické komunity,
- sociální rehabilitace.

Na potřeby bezdomovců a osob bezdomovectvím ohrožených pak reagují především ty služby sociální prevence, jež primárně své činnosti zaměřují na poskytování nebo pomoc při zajištění stravy, dále poskytují ubytování nebo přenocování a vytváří podmínky pro osobní hygienu, poskytují základní sociální poradenství, podporují vytváření a zdokonalování pracovních dovedností či návyků a pomáhají při nácviu dovedností pro zvládnání vlastní soběstačnosti.

Jedná se o tyto služby:

- terénní programy – jsou terénní služby poskytované osobám, které vedou rizikový způsob života, nebo jsou tímto způsobem života ohroženy. Služba je určena pro problémové skupiny osob, uživatele návykových látek nebo omamných psychotropních látek, osoby bez přístřeší, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách a jiné sociálně ohrožené skupiny. Cílem služby je tyto osoby vyhledávat a minimalizovat rizika jejich způsobu života. Služba může být osobám poskytována anonymně,
- azylové domy - poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení,

- domy na půl cesty - poskytují pobytové služby zpravidla pro osoby do 26 let věku, které po dosažení zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, popřípadě pro osoby z jiných zařízení pro péči o děti a mládež, a pro osoby, které jsou propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranné léčby. Způsob poskytování sociálních služeb v těchto zařízeních je přizpůsoben specifickým potřebám těchto osob,
- nízkoprahová denní centra - poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby pro osoby bez přístřeší,
- noclehárny – poskytují ambulantní služby osobám bez přístřeší, které mají zájem o využití hygienického zařízení a přenocování.

4.4 Základní činnosti při poskytování sociálních služeb

Poskytovatelé všech výše zmíněných sociálních služeb jsou povinni zajistit základní činnosti a úkony, jejichž rozsah stanoví prováděcí právní předpis a jež jsou v Zákoně o sociálních službách č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů konkrétně zmíněné u každé z vyjmenovaných služeb.

Pro potřeby této bakalářské práce budou v její praktické části detailně popsány činnosti těch organizací a zařízení, jež patří k poskytovatelům sociálních služeb osobám bez domova mezi nejvýznamnější na území hlavního města Prahy.

5 POTŘEBY LIDÍ BEZ DOMOVA

V roce 2009 byl Edgarem proveden výzkum na potřeby, které mají lidé bez domova a lidé, kteří již nějaké přístřeší získali. Ukázalo se, že nejdůležitější je možnost volby. Zvolit si kde a jak žít, vedle koho žít, jaký prostor obývat a za jakých podmínek je tam možné setrvat delší časový úsek (cit. dle O'Sullivan, 2010).

Hlavní potřebou bezdomovců je tedy vyhledat prostor, kde mohou v bezpečí a jistotě přebývat, aniž by se museli neustále bát toho, že budou vystěhováni. Pokud je již nějakého přístřeší dosaženo, pak je potřebou finanční příjem k pokrytí nákladů s přístřeším spojených. Nejčastější je příjem ze zaměstnání a z dávek státní sociální podpory.

Může však být přístřeší nazýváno domovem? Je otázkou, co si pod pojmem domov lze představit. Pokud bychom domovem nazvali místo, kde je střecha nad hlavou a kde máme svoje lůžko na spaní, pak by problém bezdomovectví mohl být vyřešen postavením ubytoven pro bezdomovce, kde by ani nebylo potřeba nějaké sociální služby a bezdomovectví by bylo zažehnáno. Největším problémem této myšlenky by byl fakt, kde ty ubytovny postavit. Kdykoliv se lidé z městských částí Prahy dozví, že je zamýšleno v jejich lokalitě vybudovat zařízení pro lidi bez domova, tak se okamžitě zvedne vlna nevole a protestů. Ne jinak to bylo před lety, kdy se rozhodovalo o umístění lodě s noclehárnou pro bezdomovce. Jeden čas to vypadalo, že loď bude muset kotvit po nějakém čase vždy na jiném místě, aby se obyvatelstvo dané části necítilo znevýhodněno.

Pokud si vybavíme pod slovem domov místo, kde máme své věci a cítíme se tam v bezpečí, najednou se ubytovny pro bezdomovce nejeví jako dostačující. Můžeme ve slově domov zajít ještě dále. Je to místo, které obýváme s někým, koho máme rádi a můžeme se na něho spolehnout. Někoho s kým můžeme setrvávat ve dnech dobrých i zlých a najdeme u něho podporu, když se zrovna něco nedaří. Pak je tedy nasnadě hledat odpovědi na otázky, proč lidé na ulici zůstávají a vrací se na ní, když už fakticky

mají kde bydlet. Jak již bylo popisováno v kapitole o příčinách bezdomovectví, je tento problém širší a je třeba na něj hledět komplexněji.

V roce 1943 americký psycholog Abraham Harold Maslow přišel s teorií, že člověk má pět základních potřeb, které od nejnižších po nejvyšší tvoří pomyslnou pyramidu. Základnu tvoří tělesné a fyziologické potřeby, pak je potřeba bezpečí a jistoty, potřeba lásky a přijetí, spolupatříčnosti. Poté následuje potřeba uznání, úcty až potřebě seberealizace (Hartl aj., 2009, s. 188). Abychom mohli uspokojovat potřeby vyšší, musíme mít alespoň částečně pokryty potřeby základní. Pokud se ocitne člověk na ulici, stane se jeho středobodem pokrytí základních lidských potřeb. Musí se starat o to, kde sežene jídlo, kde se může umýt a kde si může odpočinout. Záleží na každém, jak se rozhodne tyto potřeby uspokojit.

Jídlo se mezi bezdomovci obstarává několika způsoby – drobné krádeže, prohrabávání popelnic, využívání hypermarketů, které prošlé zboží vyhazují. Dále nákup jídla za vyžebnané peníze nebo peníze získané prostitucí, ale i peníze vydělané jednorázovou prací „na černo“ s výplatou hned po vykonání. Získat jídlo lze také využíváním sociální služby, zejména nízkoprahových center v Praze např. Armáda spásy nebo Naděje. Tato služba je mezi bezdomovci hojně využívána. V nízkoprahových centrech se dá také využít hygienického zázemí pro umytí a získání čistého ošacení. Toto místo slouží také k odpočinku, kdy si bezdomovec může v bezpečném prostředí odpočinout.

Mimo sociální služby pak bezdomovci vyhledávají různá místa na odpočinek a noční spánek. Při vyhledávání je prioritou místo, kde je sucho a alespoň trochu teplo. Místo, které je dál od městského ruchu. Lidé bez domova využívají často altány v lese, mostní oblouky, vybydlené domy nebo stavební buňky, dále kanalizaci, anebo podzemní výměníky tepla. Pokud takové místo nemají, tráví čas v městské hromadné dopravě a to až do doby, než je řidič z vozu vyhodí. I zde je velký rozdíl mezi různými jedinci. Ať v tom, jestli raději žijí sami nebo ve skupině. Někteří mají stálé místo, do kterého se vracejí, mají tam své věci a k nově příchozím nejsou otevření. Můžeme pozorovat dokonce určitou kulturu bydlení, protože snaží se svoje provizorní příbytky vyzdobit a zútulnit, aby se v nich cítili dobře.

Bezdomovci žijící v určité skupině mohou zažívat potřebu lásky, přijetí a spolupatříčnosti, které se jim nemuselo v běžném životě dostávat. Ve skupině, kde

se cítí člověk dobře a je ostatními přijímán, může také zažívat úctu a uznání od ostatních. Jako v jiných společenstvích i zde panuje jakýsi řád, kterým se skupina řídí. Jedná se zpravidla o činnosti, které jsou potřeba během dne vykonat, jako je např. sehnání peněz, jídla, postarat se o ochranu osobních věcí apod.

Pokud se jedná o mladé zpravidla „skryté“ bezdomovce, je zřejmé, že uspokojování svých potřeb dosáhnou jednodušeji, protože se integrují do skupin svých vrstevníků. Využívají pak možnosti se vyspat a umýt v bytech u kamarádů a náhodných známých nebo trávit čas v klubech, které mají otevřeno celou noc.

Není neobvyklé, že člověk žijící na ulici nepatří do větší skupiny. Může to být např. z důvodů zdravotních, ale také z důvodů špatných zkušeností, které ho činí obezřetným a nedůvěřivým. Tyto jedince pak můžeme potkávat na různých místech, vždy u sebe mají všechny své věci a tím nejsou vázáni na místo.

Osobě, která se ocitla bez domova z důvodu nezvládnutí těžké životní situace a nese si v sobě i pozitivní zkušenost, jak uspokojit své lidské potřeby, slouží sociální služby jako vhodný odrazový můstek k návratu do běžného života. Mezi bezdomovci jsou však bohužel i ti, kteří mnoho pozitivních zkušeností během svého života nezískali, důsledkem čehož bývá často rezignace na jakoukoliv snahu svou situaci změnit.

Souhlasím s názorem, že významný vliv na řešení životních situací v současnosti má právě míra zatížení nesprávného uspokojování svých potřeb v minulosti, jak vystihuje autor psychoterapeutického přístupu Pesso Boyden system psychomotor (PBSP) Albert Pesso. PBSP se zabývá nevyřešenými emočními konflikty v podvědomí, které lze prozkoumat a objevit skrze tělo. „*Naplnění potřeb musí nastat ve správném čase, se správnými lidmi a správným způsobem*“ (Pesso, 2009). Podle Alberta Pessa by měl mít člověk v dětství uspokojeny tyto potřeby: místo, péče, podpora, ochrana a hranice. Pokud dítě tyto potřeby v dětství uspokojeny nemá, může se rozvinout porucha citového připoutání. A to může mít dle Vrtbovské za následek, že člověk nežije v naději, že svět funguje a je dobrým místem k životu (Vrtbovská, 2010). Pokud člověk tuto naději nemá, zvolí raději přežívání ze dne na den, než aby se pokoušel o změnu.

Vágnerová uvádí, že lidé, kteří zůstali bez domova a dostali se až na ulici, jsou často již rezignovaní a nevěří, že by se jejich situace mohla změnit k lepšímu. Zde je na místě, aby došlo ke stimulaci novými podmínkami. Potřeba citového vztahu je často

uspokojována zvířetem, které zastává roli blízkého člověka, proto je mezi bezdomovci hodně psů. Dále je zde absence jistoty a bezpečí. To všechno může vést lidi, žijící na ulici k emoční deprivaci. Vágnerová dále říká, že lidé bez domova mají často nízkou sebeúctu a sebevědomí. Je to proto, že potřeba seberealizace je potlačena a oni se o nic nového nepokouší a o nic neusilují. Chybí jim otevřená budoucnost, z toho důvodu nic neřeší, neplánují do budoucna (Vágnerová, 2008). Soustředí se jen na krátkodobé plány, jak přežít tento den. Často pak udávají, že nežijí, ale přežívají.

Pro osoby bez domova je také důležité mít možnost navštívit lékaře, když onemocní. Běžné ambulance většinou bezdomovce odmítají, zejména z důvodů chybějících dokladů totožnosti a neplacení zdravotního pojištění. Tyto služby nabízí pak pro své uživatele nízkoprahová centra.

Schwarzová poukazuje také na to, že lidé bez domova jsou znevýhodněni svým zjevem. Ten kdo je unavený, nevyspalý, neumytý, hladový a má špinavé oblečení, nemůže dobře zapůsobit např. na zaměstnavatele, u kterého se uchází o zaměstnání nebo na úřadech, kde si vyřizuje své záležitosti např. doklady a dávky hmotné nouze (cit. dle Matouška, 2005).

Marek zmiňuje, že může nastat situace a to zejména u mladých bezdomovců do 26 let, kdy se mladí lidé pro život na ulici sami rozhodnou z důvodu potřeby svobody, experimentu a nezávislosti. „*Někdy jde o výkyv v životním směřování, který je jen dočasný a přinese žádoucí zkušenost, jindy o počátek postupného propadu, který takový jedinec nedokáže zvládnout, ať už jsou důvody jeho selhání jakékoli*“ (Marek, 2013, s.10).

Potřeby osob bez domova jsou stejné jako u kteréhokoliv jiného člověka. Rozdíl se však obvykle ukazuje ve způsobu, čase a míře vynaloženého úsilí, které jsou důležité pro jejich naplnění. Člověk, který přežívá ze dne na den, chce často uspokojit svou potřebu v co nejkratším čase a s minimálním úsilím. Proto pak někdy volí nevhodný způsob např. krádeže a prostituci bez přemýšlení o případných následcích svého chování. Nejdříve se musí uspokojit základní potřeby, bez kterých nelze dlouhodobě přežít a teprve po jejich pokrytí je vhodná příležitost mapovat potřeby vyšší. Tato posloupnost má pro práci s klientem zásadní význam a samozřejmě i v tomto případě platí, že pokud má být pomoc účinná, ke každému uživateli se musí přistupovat vždy individuálně a zohledňovat jeho možnosti a schopnosti.

„Reintegrace je dlouhodobý proces, který začíná na ulici a končí až několik let po opuštění ulice“ (Marek, 2013, s. 205). Měl by probíhat na více rovinách, přesněji v rovině psychologické, sociální, medicínské a spirituální. V psychologické rovině jde o znovuzískání schopností a učení se novým dovednostem. Rovina sociální zahrnuje opětovné zajištění osobních dokladů, bydlení a obživu. Aby mohl být proces reintegrace úspěšný, musí se zhodnotit hledisko zdravotních potíží. Mělo by dojít ke stabilizaci psychického onemocnění a k překonání závislostí. Marek mluví o tom, že velmi důležitá je rovina spirituální, která udává člověku jasný směr a tím udržuje snahu o změnu při absenci vnější kontroly. Je nutno počítat s tím, že: „Během reintegračního procesu může jedinec narazit na bariéry, které proces zabrzdí nebo na nějakou dobu překazí“ (Marek, 2013, s. 206).

Dle mé zkušenosti z praxe, kterou jsem načerpala před i po roce 1989 na lůžkovém oddělení psychiatrie, v Centru krizové intervence, v krizovém centru pro mladé dospělé a nyní v sociálním zařízení domu na půl cesty, jsem toho názoru, že prvotní a nejsilnější potřebou pro osoby ohrožené bezdomovectvím je získat bezpečné místo, které mohou užívat dlouhodoběji. Kde mají své soukromí, když potřebují a kam si mohou uložit své věci. Poté je to pracovník služby, který je naslouchající a respektuje uživatele služby, takového jaký je. Pokud není navázán pevnější vztah založený na důvěře, měl by být pracovník ten, který podporuje a nabízí nové možnosti, aby byla rozšířena možnost volby, která bude později pracovníkem akceptována. Další důležitou potřebou je dle mého názoru sociální kontakt. Nejprve s ostatními uživateli a pracovníky sociální služby, později s širším okolím. V ideálním případě navázání opětovného kontaktu s rodinou a blízkými lidmi, pokud se vztah narušil.

6 SOUBOR ORGANIZACÍ POSKYTUJÍCÍCH SLUŽBY PRO BEZDOMOVCE NA ÚZEMÍ HL. MĚSTA PRAHY A JEJICH POPIS

Jedním z problémů, jež sehrávají významnou roli v souvislosti s řešením problematiky bezdomovectví na území našeho hlavního města, je fakt, že Praha (dále HMP) přitahuje lidi bez domova i z mnoha jiných regionů České republiky a Slovenska a tudíž je velmi zatížena právě péčí o bezdomovce, kteří nemají na jejím území trvalé ani přechodné bydliště.

Přestože HMP momentálně nedisponuje žádným propracovaným systémem preventivních opatření, které by měly nějaký významný vliv na snížení počtu bezdomovců na jejím území, je jasné, že základem efektivního řešení této problematiky je součinnost HMP jako kraje a Prahy 1-22 jako obcí. Je důležité tedy vnímat problém bezdomovectví jako neohrazený jednotlivými městskými částmi, ale naopak si uvědomit, že se jedná o společný problém celého území a všech částí HMP (Prudký aj., 2012). Realizaci této vize však komplikuje skutečnost, že každá z městských částí se snaží jakkoliv vyhnout provozování pobytových či denních středisek pro bezdomovce na svém území, protože nechce u svých obyvatel vzbudit strach z kriminality, šíření infekčních nemocí či vandalismu. V souvislosti se stavbami, které mohou mít třeba jen domněle škodlivé vlivy na okolní obyvatelstvo se Marek zmiňuje o tzv. syndromu NIMBY: „*Syndrom NIMBY, jež je pojmenován podle anglického úsloví Not in my back yard, což znamená - Ne u mě na dvorečku*“ (Marek, 2012, str. 56).

Lokalizace sociálních služeb na území HMP je tudíž z výše popsaných důvodů zatím stále nerovnoměrná a vznik zpravidla velkokapacitních pobytových služeb pak vede opravdu k intenzivnímu shromažďování především zjevných bezdomovců a následně ke kumulaci problémů a vzniku konfliktních situací s tím spojených.

Obecně lze říct, že přestože současné odhady v množství a struktuře „zjevných“ a „skrytých“ bezdomovců jsou složité, trend nárůstu současného počtu osob bez domova v HMP i v nejbližších nadcházejících letech je nepochybný. A proto se kapacity stávajících služeb, jež jsou poskytovány osobám ohroženým bezdomovectvím či lidem bez přístřeší, jeví jako nedostačující (Prudký aj., 2012).

6.1 Popis výzkumné metody

Pro zpracování praktické části bakalářské práce jsem zvolila výzkumný postup založený na využití obecně teoretické metody analýzy dokumentů a komparace, jež nabídnou přehled o možnostech účinné pomoci a flexibilního reagování na potřeby lidí bez přístřeší ze strany těch organizací, jež patří na území hlavního města Prahy mezi nejvýznamnější vzhledem k množství poskytovaných služeb.

Zkoumanými objekty budou: Armáda spásy, Naděje, Centrum sociálních služeb Praha, Arcidiecézní charita Praha a ostatní organizace – Proxima sociale, Dům otevřených možností, Diakonie ČCE.

Analýza spočívá v rozdělení celku na jeho komponenty a následně v jejich dalším zkoumání, což konkrétně znamená, jaké jsou mezi jednotlivými částmi vztahy a jak fungují (Hendl, 2008). Vzhledem k tématice bakalářské práce budou předmětem šetření pražské organizace, jež se zabývají výhradně poskytováním celé řady služeb v rámci současného systému péče o osoby ohrožené bezdomovectvím. Metoda komparace poté umožní stanovit shody či rozdíly zmíněných služeb, přičemž srovnávacím kritériem bude mj. jejich dostupnost, kapacita a efektivita, jež v závěrečné diskusi budou předmětem hlubší interpretace výsledných nasbíraných dat.

Analýze a komparaci bude předcházet důkladný sběr informací o jednotlivých organizacích a poskytovaných službách, jehož těžištěm bude práce s písemnými prameny (adresáře služeb, internetové zdroje, výroční zprávy apod.) a metoda systematického pozorování v rámci vlastního šetření (návštěvy organizací, rozhovory s uživateli služeb i jejich pracovníky).

Výsledkem výzkumného procesu bude popis objektů z hlediska jejich kvantitativních a kvalitativních charakteristik a následná diskuse, jež bude vycházet z hlubší interpretace získaných výsledků šetření. „*Sekce s diskusí poskytuje výzkumníkovi příležitost sdělit jeho osobní dojmy o získaných poznatcích a uvádí nejdůležitější otázky, které je nutné řešit*“ (Hendl, 2008, s. 322). Diskuse v závěru praktické části této práce si tedy klade za cíl odpovědět na otázku, zda množství, kvalita a struktura stávajících sociálních služeb nabízených lidem bez domova na území hl. města Prahy je dostačující, funkční a efektivní a měla by také poukázat na případné nedostatky a problémy, jež se objevily v rámci výzkumu v oblasti mapování sítě sociálních služeb v Praze.

6.2 Získané údaje

Aby bylo možné efektivně popsat fungování výše zmíněných vybraných pražských organizací, a následně poznatky o poskytování jejich sociálních služeb kvalitně zanalyzovat a vyhodnotit, bylo zapotřebí navštívit každou z nich osobně a mít možnost vést rozhovor se sociálními pracovníky, jež mi poskytlí mj. i cenné informace, které nejsou publikovány v žádné písemné formě. Díky velmi dobré vzájemné spolupráci většiny pražských poskytovatelů sociálních služeb s organizací DOM - Dům otevřených možností, ve které pracuji, jsem měla možnost nahlédnout také do dokumentů, statistik výročních či zpráv, které nejsou veřejnosti běžně dostupné. Samozřejmostí je pak využití odborné literatury či internetových zdrojů.

Za velice významné informace a připomínky k danému tématu pak považuji zejména ty, které mi byly poskytnuty ze strany mých klientů, kteří jsou bezdomovectvím bezprostředně ohroženi a pro něž je proto využívání sociálních služeb zpravidla nutností a mnohdy jedinou pomocí v řešení jejich aktuální životní situace.

6.2.1 Armáda spásy

Armáda spásy poskytuje sociální služby na základě křesťanských zásad pro osoby, které jsou v nepříznivé sociální situaci. Jejich základním mottem je Soup, Soap

a Salvation. Polévka, mýdlo a spasení. Východisko tvoří teze, že pomoc musí být vždy komplexní. Armádu spásy založil v roce 1865 metodistický kazatel William Booth v Británii. V roce 1878 se zrodil název „Armáda spásy“. Hnutí si osvojilo vojenský způsob organizace, uniformy a terminologii. V Československu zahájila Armáda spásy svou práci v roce 1919. Kromě církevní činnosti provozovala domovy pro bezdomovce a jiné skupiny lidí na okraji společnosti. Přečkala okupaci v letech 1939 až 1945, ale její činnost pak byla komunistickým režimem zastavena. Na svou činnost v Československu navázala až po roce 1989 za přispění prezidenta Václava Havla. A v práci pokračuje dodnes. V roce 1990 byla organizace zaregistrována jako občanské sdružení. Armáda spásy působí v celé České republice a nabízí rozličné služby, např. služby pro osoby bez domova, komunitní centra a sbory, domovy Přístav, služby následné péče, vězeňskou péči a humanitární pomoc (*Armáda spásy*, 1999). Pro potřeby této bakalářské práce bude pozornost zaměřena na služby pro osoby bez domova v hlavním městě Praze.

Ústředním místem pro práci s osobami ohroženými bezdomovectvím a pro osoby bez přístřeší je Centrum sociální péče B. Bureše, které se nachází v Praze 7 a provozuje azylový dům, noclehárnu, nízkoprahové denní centrum a sociální rehabilitaci.

- Noclehárna

Posláním této sociální služby je umožnění přenocování a hygieny pro osoby, které se nacházejí v nepříznivé sociální situaci, která je spojena se ztrátou bydlení (*Armáda spásy*, 1999). Je určena pro muže a ženy starší 18 let. Noclehárnu provozuje Armáda spásy v Praze 7. Disponuje 46 lůžky, více než dvě třetiny lůžek je vyhrazena mužům. Ženy mají vyhrazeno 14 lůžek. Tato služba je placená, uživatelé platí 30 Kč za lůžko a noc (*Centrum sociálních služeb Praha*, 2012, s. 68). Lze udělat i výjimku, poplatek odpustit, vždy však jen z rozhodnutí ředitele zařízení. V noclehárně se může ubytovat osoba, která je starší 18 let, není pod vlivem alkoholu nebo drog a je schopna dodržovat pravidla domovního řádu. Zájemce kontaktuje službu přímo a osobně, nemusí být dopředu zprostředkována kurátorem nebo sociálním pracovníkem.

Po přijetí nabízí noclehárna mimo ubytování ještě tyto služby: využití hygienického zařízení, poskytnutí čistého ložního prádla, možnost stravování, pomoc a podpora při aktivitách, které vedou k sociálnímu začlenění, pomoc při uplatňování zákonných nároků a práv, pomoc při komunikaci s úřady a dalšími organizacemi. Cílem služby je pomoc s návratem uživatelů do společnosti prostřednictvím podpory a

motivace, dále snížení sociálních a zdravotních rizik (*Armáda spásy*, 1999). Velkým pozitivem v rámci této služby je nepochybně možnost poskytnutí stravy - večerní polévky a ranní snídaně.

- Azylový dům

Posláním azylového domu je poskytnutí ubytování lidem bez přístřeší na přechodnou dobu a pomoc těmto lidem s jejich začleněním do společnosti. Celková kapacita je 108 lůžek, 80 lůžek pro muže a 28 lůžek pro ženy (*Armáda spásy*, 1999). Služba je zpoplatněna. Cena ubytování je 115 Kč na den a cena za stravu 75 Kč. Služba je určena klientům starším 18 let, kteří se ocitli v tíživé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení, mohou se prokázat platným dokladem totožnosti, jsou fyzicky soběstační a chtějí se aktivně podílet na řešení své situace (*Centrum sociálních služeb Praha*, 2012, s. 68). Při přijetí je třeba doložit potvrzení od praktického lékaře, že jejich zdravotní stav umožňuje využití této služby. Služba praktického lékaře je zajištěna zařízením. Potvrzení nesmí být starší než 1 měsíc, pak je již neplatné (*Armáda spásy*, 1999).

Po přijetí nabízí azylový dům mimo ještě tyto služby: pomoc při řešení problémů ať sociálních či zdravotních; podporu při obnovení pracovních návyků a při obnovování kontaktů s rodinou; pomoc při získání zaměstnání nebo udržení si stávajícího zaměstnání. Dále pomoc při vyřízení dokladů a při komunikaci s úřady. Je zde také možnost hromadného stravování za úplatu nebo poskytnutí prostor pro individuální přípravu stravy. Jsou zde zajištěny podmínky k hygieně, úklidu a praní. Cílem, ke kterému služba směřuje, je doprovázení uživatelů k získání vhodného bydlení, k nezávislosti na sociálních službách nebo naopak k nalezení vhodné sociální služby, pokud to např. zdravotní stav vyžaduje, a k celkovému opětovnému začlenění do společnosti (*Armáda spásy*, 1999).

- Nízkoprahové denní centrum

Je určeno osobám, které se ocitly v tíživé životní situaci, pobývají na ulici a zatím neprojevily zájem o využití pobytové služby. Cílovou skupinou jsou muži a ženy starší 18 let, bez přístřeší a fyzicky soběstační. Terénní pracovníci se snaží zpočátku zmapovat lokality, kde se tato cílová skupina shromažďuje, poté s touto skupinou navazují kontakt a snaží se ji motivovat ke změně životního stylu a využití dalších

služeb. Uživatelem nízkoprahového centra se nemůže stát osoba, která je pod vlivem alkoholu nebo drog, odmítá dodržovat domovní řád nebo ho v minulosti hrubě porušila. Dále službu nemůže využít osoba, která je prokazatelně nakažena závažným infekčním onemocněním.

Mezi další nabízené služby patří: poskytnutí stravy (cena od 1 Kč do 25 Kč), šatstva a možnost praní osobního prádla, hygienický servis, sociální poradenství, pomoc při uplatňování práv a zájmů uživatelů, duchovní činnost. V rámci prevence šíření infekčních chorob mezi osobami bez přístřeší zde funguje ošetrovna, která je bezplatná a poskytuje základní ambulantní zdravotnické ošetření a dohled nad osobní hygienou. (*Armáda spásy*, 1999).

- Sociální rehabilitace

Posláním sociální rehabilitace je poskytovat sociální poradenství a podporu osobám ohroženým sociálním vyloučením. Základní podmínkou využití této služby je motivovanost klientů k řešení stávající situace. Činnost je zaměřena zejména na poskytování podpory v získávání praktických dovedností a návyků pro zvládnutí péče o vlastní osobu a upevňování sociálních dovedností s ohledem na uplatňování osobních práv a zájmů. Cílovou skupinou jsou muži a ženy starší 18 let, kteří jsou ohroženi sociálním vyloučením a chtějí svou situaci aktivně řešit (*Armáda spásy*, 1999).

6.2.2 Naděje

21. srpna roku 1990 do Prahy přijelo několik desítek uprchlíků z Rumunska, na jejichž potřeby začali reagovat dobrovolníci, kteří jim zajistili jídlo a ubytování. V roce 1991 byla Naděje již registrována jako občanské sdružení a do současné doby se rozrostla v organizaci, která působí na celém území České republiky a ve svých programech pomáhá široké škále potřebných lidí. Vznik a rozvoj organizace je spojen se jménem Vlastimily Hradecké. I zde bude pozornost zaměřena především na osoby bez domova ve věku od 18 let. Naděje během svého působení po roce 1990 vybuodovala v hlavním městě Praze celou síť služeb pro tuto cílovou skupinu. Jedná se především o terénní program, nízkoprahová denní centra, noclehárny až po azylové domy. Naděje ve svých službách nabízí sociální poradenství, konzultace s psychologem, ordinaci

praktického lékaře a gynekologa. Ve všech zařízeních je zájemcům nabízena křesťanská duchovní péče (*Naděje*, 2013 – 2015a).

Naděje poskytuje v Praze tyto služby: terénní program, nízkoprahové denní centrum, azylový dům, noclehárna, psychologické poradenství, praktický lékař a gynekologie (*Naděje*, 2013 – 2015b).

- Terénní program

Terénní program nabízí služby lidem, kteří přežívají ve veřejném prostoru, opuštěných budovách, zahradních chatkách, vagónech apod. Dělí se na 2 formy pomoci. Obě služby jsou provázané a poskytují se v přímo v prostředí, kde cílová skupina přežívá. První forma je mobilní sociální služba, která vznikla v červenci 2008, kdy Naděje vyzískala od Prahy 1 upravený sanitní vůz. Další je pěší terénní služba, která se poskytuje od roku 1997. Cílem terénního programu je navázání a udržení spolupráce klientů s pracovníky, snížení rizik nedostatečné ochrany, stabilizace zdravotního stavu, informovanost o řešeních těžké sociální situace a nabídka využití dalších služeb Naděje. Sídlem terénních pracovníků je Praha 3. Ti také vyhledávají osoby z cílové skupiny ve vybraných lokalitách. Sledují jejich pohyb, snaží se o porozumění prostředí a chování osob, které tam žijí. V rámci terénních programů je poskytováno sociální poradenství, které pomáhá v zorientování se ve své životní situaci a nabídce sociálních služeb a základní materiální pomoc formou distribuce potravin, ošacení, obuvi, dek, spacáků, hygienických potřeb, která se klientům předává přímo v terénu. Dále je nabízen doprovod a převoz např. do zdravotnických zařízení nebo sociálních služeb (*Naděje*, 2013 – 2015c).

- Nízkoprahové denní centrum U Bulhara a Nízkoprahové denní centrum Bolzanova

Centrum U Bulhara i v ulici Bolzanova mají totožné poslání, cíle a služby, které uživatelé mohou využívat. Odlišná je věková kategorie cílové skupiny, protože centrum v Bolzanově ulici poskytuje své služby pouze mladým lidem do 26 let, kterým nabízí navíc socioterapeutické aktivity. Nízkoprahové centrum je místem prvního kontaktu a nabízí klientům uspokojování základních životních potřeb jako stravu a hygienický servis. Lze zde využít depozitní pokladny nebo bezpečnostní schránky. Další službou,

kteřou lze využít, je sociální poradenství, které má uživatelům usnadnit orientaci v jejich životní situaci, nabízí podporu při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a zprostředkovává případný nástup do pobytové či jiné sociální služby. Velice významná je pro klienty možnost získat dočasné zaměstnání, což je pro mnohé jediný zdroj příjmu. Samozřejmě je také možné využití křesťanské duchovní služby formou nedělních bohoslužeb. Jednou z nejužitečnějších služeb je však bezesporu podávání teplé stravy, což zdarma využívá denně několik desítek osob v tíživé životní situaci, anebo osob bez přístřeší. Někteří z nich pak využívají možnosti získání potravinových balíčků, které si mohou odnést s sebou. Přestože se v nízkoprahovém centru jedná o službu ambulantní, neřídka se stává, že mladí klienti využívající centrum v Bolzanově ulici, se zde scházejí a tráví čas i několik hodin denně a místnost denního centra využívají i k navazování nových kontaktů a přátelských vztahů.

- Azylový dům Žižkov a Radotín

Azylové domy v Praze 3 a v Praze 5 jsou pobytovou sociální službou s celkovou kapacitou 75 lůžek určenou výhradně pro muže, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Ubytování je na přechodnou dobu, zpravidla nepřevyšuje 1 rok. Služba je zpoplatněna. První 3 měsíce musí uživatelé platit 80 Kč/den a dále 110 Kč/den. Cílem služby je, aby klient získal stabilní příjem, obnovil vztahy s rodinou, porozuměl své situaci, začal řešit své závazky a byl schopen návratu k běžnému způsobu života.

Uživatelům jsou poskytovány mimo ubytování tyto služby: sociální poradenství, psychologické poradenství, stravování, které probíhá individuálně, potravinová pomoc, křesťanská duchovní služba, vzdělávací a volnočasové aktivity.

Klientovi vstup do služby zprostředkovává zpravidla sociální pracovník Naděje již zmíněných nízkoprahových center, který zároveň vydá doporučení a zajistí lékařskou prohlídku, nebo terénní pracovník, který zájemce do azylového domu doprovodí. Pobyt v azylovém domě je také často klientovi doporučován a zprostředkován sociálními pracovníky jiných sociálních služeb, kurátorem nebo lékařem, na které se klient obrací o pomoc. Při přijetí je mezi uchazečem a pracovníkem Azylového domu uzavřena smlouva. Pokud uchazeč nespadá do cílové skupiny, nedoloží zdravotní potvrzení nebo

během předchozího pobytu hrubě porušil domácí řád zařízení, může mu být vstup do služby odepřen. (*Naděje*, 2013 – 2015c).

- Azylový dům Vršovice

Azylový dům s kapacitou 40 lůžek nabízí celodenní ubytování ženám bez domova. Pomáhá ženám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení při návratu k běžnému způsobu života. Ubytování se poskytuje na dobu určitou, které není delší než 1 rok. Za ubytování se platí 70 Kč první 3 měsíce a dále 100 Kč na den. Podmínky pro vstup a nabídka služeb jsou totožné jako u již výše zmíněných azylových domů pro muže (*Centrum sociálních služeb Praha*, 2012, s. 72). Cílem azylového domu pro ženy je, aby uživatelka získala stálý zdroj příjmu, naučila se využívat běžně dostupné služby, obnovila své vztahy s rodinou, pečovala o svůj zevnějšek a zdravotní stav (*Naděje*, 2013 – 2015c).

- Azylový dům Záběhlice

Azylový dům v Záběhlicích má kapacitu 30 lůžek a nabízí maximálně roční pobytovou službu mužům a ženám bez domova v důchodovém věku nebo se zdravotním znevýhodněním. Zařízení je bezbariérové. Služba je zpoplatněna denní taxou 120 Kč a jejím posláním je pomáhat lidem, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení (*Centrum sociálních služeb Praha*, 2012, s. 70). Pracovníci uživatelům pomáhají v rámci plnění individuálního plánu obnovit vztahy s rodinou, naučit se využívat běžné informace a služby, pečovat o svůj zdravotní stav a orientovat se ve službách sociální péče nebo do těchto služeb podat žádost k přijetí. Kromě poskytování psychologického poradenství je v rámci pobytu kladen důraz na smysluplné trávení volného času formou výletů, vycházek, návštěv divadel či kulturních akcí v doprovodu sociálního pracovníka. Konečným cílem je pak odchod klienta do návazného bydlení.

Podmínky přijetí a nástupu do tohoto azylového domu se ve své podstatě nijak neliší od všeobecně nastavených podmínek všech pobytových zařízení organizace *Naděje*, s ohledem na specifickou cílovou skupinu.

- Noclehárna Žižkov a Středisko Naděje Praha-Na Slupi

Noclehárny disponují celkem 40 lůžky výhradně pro muže. Služba zpoplatněna, je v průběhu prvních 2 měsíců se platí 30 Kč/ noc a dále 60 Kč/noc. Noclehárna je vedena jako ambulantní zařízení a jejím posláním je poskytnutí přenocování a hygienického zázemí lidem v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení (*Centrum sociálních služeb Praha*, 2012, s. 66). Vstup do služby je zpravidla přes sociálního pracovníka nízkoprahových center na Praze 1 nebo 2. Pouze mimo provozní hodiny nízkoprahového centra je možné jednat přímo s pracovníkem noclehárny (*Naděje*, 2013 – 2015c).

- Psychologické poradenství

Přežívání na ulici je mimořádná zátěžová situace. Cílem psychologického poradenství je stabilizovat klienty a v případě potřeby jim zprostředkovat další odbornou pomoc. Pracoviště psychologa je v obou nízkoprahových denních centrech a azylový dům ve Vršovicích nabízí navíc psychoterapii a krizovou intervenci.

- Praktický lékař a gynekologie

Toto ordinace je určena pouze lidem bez domova a to i těm, kteří mají dluh na zdravotním pojištění, nebo se nemohou prokázat průkazem pojištěnce. Nachází se v nízkoprahovém denním centru v Praze 2. Hlavní myšlenkou tohoto počínu je přesvědčení, že zlepšení zdravotního stavu lidí bez domova je jedním z klíčů při řešení bezdomovectví (*Naděje*, 2013 – 2015c).

6.2.3 Centrum sociálních služeb Praha

Centrum sociálních služeb je jednou z největších organizací vzhledem k rozsahu poskytovaných služeb. Vzniklo v roce 1998 spojením několika rozpočtových organizací a jeho zřizovatelem je hl. město Praha. V současnosti organizace poskytuje především služby v sociální oblasti, ale zasahuje i do oblastí zdravotnických a informačních. Nabízí terénní, ambulantní a pobytové služby pro osoby v tíživé životní nebo sociální situaci (*Centrum sociálních služeb Praha*, 2014 – 2015a).

Velmi přínosným materiálem vydaným informačním a poradenským centrem Kontakt je brožura „V Praze bez domova“, která nabízí kvalitní přehled poskytovatelů sociálních služeb v Praze, jež pracují s osobami ohroženými bezdomovectvím či lidmi bez přístřeší (*Centrum sociálních služeb Praha, 2012*).

- Terénní programy

Hlavní cílovou skupinou jsou osoby bez přístřeší na území hlavního města Prahy. Program je ale rozšířen na širší klientelu, zejména na osoby, žijící v sociálně vyloučených komunitách, mladé dospělé ohrožené společensky nežádoucími vlivy, osoby vedoucí rizikový způsob života a osoby tímto způsobem života ohrožené. Služba je realizována dvěma způsoby. Prvním je monitorování osob bez přístřeší na území hlavního města Prahy, což zahrnuje jak monitorování jejich pohybu, tak jejich sociálních problémů. Druhý je program zaměřený na sociální poradenství a hygienicko–ošetřovatelkou činnost. Oba programy spolu úzce spolupracují a vytvářejí ucelený systém terénní pomoci. Hlavní metodou práce s klientem je rozhovor, při kterém se naváže kontakt, zmapuje se klientova situace a prostředí, ze kterého pochází. Výstupem je pak formulace zakázky od klienta a následné naplánování služby. V těchto službách mohou klienti využít odborné sociální poradenství, sociálně terapeutickou činnost, pomoc při obstarávání osobních záležitostí, základní zdravotní ošetření a zprostředkování další sociální pomoci (*Centrum sociálních služeb Praha, 2014 – 2015b*).

- Noclehárna – loď Hermes

Noclehárna pro muže a ženy byla otevřena v roce 2007 poté, co byla Hermes, loď pro přepravu nákladů a zboží, přestavěna z financí Magistrátu hl. m. Prahy na ubytovací zařízení. Toto ubytovací zařízení je jedna z nejvyhledávanějších sociálních služeb v Praze. Loď kotví pod Štefánikovým mostem v Praze 7. Provozní doba noclehnary je od 19.30 – 6.30 hodin a až na individuální výjimky je striktně dodržována. Na lodi je celkem 230 lůžek a poplatek za jednu noc činí 20Kč. Kromě noclehu mohou klienti využít bezplatně zdravotní ošetřovnu, právní poradenství a v případě potřeby i konzultaci u psychologa. Vstup na loď je podmíněn plnoletostí klienta, platným dokladem totožnosti, zdravotní soběstačností, sociální potřebností a střízlivým stavem (*Centrum sociálních služeb Praha, 2014 – 2015c*).

Zajímavostí této konkrétní služby je povinnost každého klienta využít po vstupu na loď hygienické zařízení a osprchovat se. Bez splnění této podmínky by klientovi přenocování nebylo umožněno. Kontrola tohoto pravidla se opírá o systém využívající kovových žetonů, jež každý klient dostává po příchodu na loď. Noclehárna má velkou kapacitu a v zimních měsících bývá využita do posledního místa. Jednotlivé ubytovací sekce nabízí oddělené přenocování zvláště mužům a ženám, zvláštní oddělení mohou využít partnerské páry.

- Azylový dům pro muže

Azylový dům pro muže sídlí v Praze 9 a disponuje celkem 54 lůžky. Cílovou skupinou tohoto azylového domu jsou muži starší 18 let, kteří se ocitli v nepříznivé sociální nebo životní situaci, která je spojena se ztrátou bydlení, a tím jsou ohroženi sociálním vyloučením (*Centrum sociálních služeb Praha, 2012*). Důležitou součástí nabízené pomoci je fakt, že tito klienti jsou motivováni svou situací řešit. Ubytovaní se poskytuje na dobu 1 měsíce. Tuto dobu lze prodloužit až na 3 měsíce, ale pouze za předpokladu, že uživatel aktivně řeší svou nepříznivou sociální situaci. Může se zdát, že takto definovaná služba, poskytující ubytování klientům pouze na neobvykle krátkou dobu několika týdnů, nemá v systému pobytových služeb přílišné uplatnění, opak je ale pravdou. Pobyt zde totiž mnohým klientům pokryje právě ten nezbytně nutný čas, než se uvolní kapacita některé ze služeb, jež nabízí ubytování dlouhodobějšího charakteru a v níž je klient zařazen do pořadníku mezi čekatele na volné místo.

Na základě vlastního šetření bylo zjištěno, že největší skupinu osob, využívající tuto krátkodobou pobytovou službu, využívají čekatelé na uvolnění kapacity azylových domů či domů na půl cesty. Cena za noc se pohybuje mezi 80 – 100 Kč podle lůžek v pokoji. Sociální služba poskytovaná v azylovém domě nabízí uživatelům podporu k rozvíjení svých dovedností a schopností a tím snižuje závislost na poskytované službě. Zájemce o ubytování musí vyhledat svého kurátora nebo sociálního pracovníka v místě trvalého bydliště, který zájemce objedná do azylového domu k vstupnímu rozhovoru.

Podmínkou pro přijetí klienta do služby je složení vratné kauce 200 Kč a zaplacení pobytu minimálně na 5 nocí dopředu. Dále klient musí předložit doklad totožnosti, přičemž přednostně je služba vyhrazena pro klienty s trvalým bydlištěm na území hl. města Prahy a musí prokázat bezinfekčnost a nepřítomnost zdravotního nebo

psychického onemocnění, které by vyžadovalo pobyt ve zdravotnickém zařízení (*Centrum sociálních služeb Praha, 2014 – 2015d*).

- Azylový dům pro ženy

Azylový dům pro ženy sídlí v Praze 4 a je určen pro ženy starší 18 let, které se ocitly v tíživé životní nebo sociální situaci, která je spojena se ztrátou bydlení, nebo jsou ohroženy sociálním vyloučením. Cílem služby je v maximální možné míře zapojit uživatelky do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a podpořit je v takovém stylu života, který je ve společnosti považován za běžný (*Centrum sociálních služeb Praha, 2014 – 2015e*). V tomto azylovém domě je 25 lůžek a cena za noc činí 60 Kč (*Centrum sociálních služeb Praha, 2012*). Ubytování se poskytuje na dobu 1 měsíce. Tuto dobu lze prodloužit až na 3 měsíce, ale pouze za předpokladu, že uživatelka aktivně řeší svou nepříznivou sociální situaci. Služby po přijetí jsou totožné jako v Azylovém domě pro muže, které jsou popsány výše.

- Azylový dům Šromova

Azylový dům se nachází v Praze 9. Je určen pro rodiny, samoživitelky s dětmi, pro páry i jednotlivce. Vytváří systém pomoci osobám v dlouhodobě nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Cílem služby je pomoci uživateli zapojit se do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a podpořit jej v takovém stylu života, který je ve společnosti považován za běžný. V azylovém domě je kapacita pro 80 uživatelů. Platba za jeden den je 100 Kč pro jednotlivce, pro rodinu 70 Kč za každého dospělého a 40 Kč pro dítě. Bydlení je poskytnuto klientovi na dobu maximálně 12 měsíců (*Centrum sociálních služeb Praha, 2012*).

Nutnou podmínkou pro přijetí klienta do této služby je doložení nezbytné dokumentace, z níž vyplývá, že v minulosti pobýval minimálně půl roku v jiném azylovém domě nebo sociálním zařízení a že nemá k této předchozí organizaci žádné závazky. Při nástupu je třeba složit vratnou kauci 500 Kč a poplatek za ubytování na aktuální měsíc.

Součástí nabízených služeb je i sociální poradenství, pomoc a podpora při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí (*Centrum sociálních služeb Praha, 2014 – 2015f*).

- Azylový dům s ošetrovatelskou službou

Azylový dům se nachází v Praze 9. Je určen pro ženy i muže starší 18 let, kteří jsou bez přístřeší a mají zhoršený či nepříznivý zdravotní stav. Cílem služby je poskytnout uživatelům důstojné podmínky v době jejich zhoršeného nebo nepříznivého zdravotního stavu, který nevyžaduje pobyt v nemocnici. Nejčastějších důvodem pobytu jsou akutní stavy, jako je viróza, kožní defekty, laryngitida nebo rekondiční pobyty po chirurgickém výkonu (*Centrum sociálních služeb Praha, 2014 – 2015g*).

Zařízení disponuje 26 lůžky a 4x denně je zde uživatelům podávána strava. Ubytování a strava je zde zdarma. Pobyt je zde vždy na dobu určitou a o délce rozhodují pracovníci zařízení, dle aktuálního zdravotního stavu uživatele. Délka pobytu je však maximálně 3 týdny (*Centrum sociálních služeb Praha, 2012*).

Mezi podmínky přijetí patří plnoletost uchazeče, jeho plná soběstačnost, platný doklad totožnosti. Nástup se musí vždy domluvit předem prostřednictvím kurátora, sociálního pracovníka, zaměstnance jiného sociálního zařízení nebo nemocnice.

Součástí služby je poskytnutí stravy 4x denně, lékařské a zdravotní prohlídky, dohled nad dodržováním pokynů ošetřujícího lékaře a hygienicko-ošetrovatelská péče. Jedním z cílů pobytu je získání kompetencí k udržení stabilizovaného zdravotního stavu i po opuštění azylového domu (*Centrum sociálních služeb Praha, 2014 – 2015g*).

6.2.4 Arcidiecézní charita Praha

Začátek činnosti této organizace sahá do období první republiky, ale k oficiální registraci došlo teprve v roce 1996. Arcidiecézní charita Praha působí ve dvou oblastech. Primárně se zaměřuje na poskytování sociálních a zdravotních služeb v Praze a ve Středočeském a Ústeckém kraji, druhá oblast působnosti je zaměřena na rozvojovou spolupráci, kterou vykonává v Indii, subsaharské Africe a v Bělorusku (*Vizus, 2015a*). V hlavním městě Praze je její činnost zacílena především na osoby v nepříznivé životní situaci či na osoby bez přístřeší a nabízí své ambulantní a pobytové služby v nízkoprahovém centru, noclehárně a v azylových domech.

- Nízkoprahové denní centrum sv. Terezie

Centrum se nachází v Praze 8. Poskytuje lidem bez přístřeší možnost osobní hygieny, ošacení a stravu, což je poskytováno zpravidla za úhradu, např. polévka stojí 8 Kč (*Centrum sociálních služeb Praha, 2012*). Vstup do tohoto denního centra je limitován pouze dodržováním základních společenských pravidel a služby, jež jsou zde klientům nabízeny, se neliší od ostatních již zmíněných nízkoprahových center.

- Noclehárna sv. Terezie

Noclehárna se nachází na stejném místě jako denní centrum a je určena pro muže i ženy, kteří se ocitli bez přístřeší a užívání je možné po sepsání Dohody o dočasném přístřeší. Kapacita je 30 lůžek pro muže a 10 lůžek pro ženy. Doba využívání se určována individuálně a to na nejnutnější dobu, která představuje pro uživatele bezpečí a odpočinek. Služba je zpoplatněna 30 Kč za noc a funguje od 21 hodin do 7 hodin (*Centrum sociálních služeb Praha, 2012*). Cílem služby je snížit počet lidí, kteří přespávají na ulicích v hlavním městě Praze a podpora v rámci sociálního začleňování jejich uživatelů. Dále se zde vytipovávají vhodní zájemci o služby azylového domu (*Vizus, 2015b*).

- Azylový dům sv. Terezie

Azylový dům se nachází v Praze 8 v domě, které je zároveň sídlem celé organizace. Jeho cílovou skupinou jsou muži a ženy v tíživé sociální situaci, která je spojená se ztrátou bydlení. Pobyt v azylovém domě je ohraničen na dobu 6 měsíců a jeho cílem je zlepšení sociální situace klienta. Služba je zpoplatněna na 100 Kč/den (*Centrum sociálních služeb Praha, 2012*). Součástí této služby je mimo ubytování podpora a pomoc při uplatnění na trhu práce, při hledání vhodného bydlení a vytvoření podmínek pro řešení i jiných životních situací. (*Vizus, 2015c*).

- Azylový dům - Dům Gloria

Cílem této služby je nejen poskytnutí provizorního ubytování matkám s dětmi, ale především nabídnutí pomoci při řešení tíživé situace, zajištění základních potřeb jak pro matku, tak i pro dítě a postupné vylepšování dovedností klientky, jež jsou zásadní pro správné fungování v každodenním životě. Formou sociálního poradenství jsou

následně podporovány kompetence klientek k vedení domácnosti či péči o dítě (Vizus, 2015c).

6.2.5 Ostatní organizace

V předchozí části práce byly představeny 4 největší organizace, jež se primárně zabývají všestrannou pomocí lidem bez přístřeší na území hlavního města Prahy. V následujících kapitolách budou ještě zmíněny ty organizace, které své aktivity nezaměřují výhradně na práci s touto cílovou skupinou, nicméně přesto díky některým ze svých provozovaných služeb tvoří nedílnou součást systému pomoci lidem ohrožených bezdomovectvím.

6.2.5.1 Proxima sociale

Cílovou skupinou jsou děti a mladiství, kteří se dostali do obtížné životní situace, dále ženy a děti, u kterých došlo ke ztrátě domova a další občané v nepříznivé sociální situaci, kterým je poskytována poradenská služba, pobytová sociální služba v azylovém bytě či krizová pomoc s ubytováním v krizovém pokoji. Proxima sociale se intenzivně věnuje také primární a selektivní prevenci na školách, jejíž cílem je zprostředkovat a poskytnout dětským a adolescentním skupinám takové znalosti, dovednosti a postoje, které by je podpořily v přijetí zdravého životního stylu, což má významný preventivní účinek na omezení pravděpodobnosti vzniku a rozvoje rizikového chování, zejména užívání návykových látek. (*Proxima sociale*, 1999a,b).

- **Azylový byt**

Azylový byt je koncipován jako pobytová sociální služba, jejímž posláním je poskytnutí přechodného ubytování a podpory ženám s dětmi a těhotným ženám, které se ocitly v obtížné sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Ubytovaní je v bytě 3+1, rozděleného do dvou samostatných pokojů a společné kuchyně, obývacího pokoje a příslušenství. Kapacita bytu je 7 lůžek. Služba může být poskytnuta maximálně na dobu 6 měsíců. Cena činí 90 Kč/den pro dospělé a 50 Kč /den pro dítě (*Centrum sociálních služeb Praha*, 2012).

- Krizová pomoc

Služba je poskytována rodičům (případně jiným pečujícím osobám) s dětmi, nebo dospělým osobám bez dětí, nacházejícím se v krizové situaci spojené se ztrátou bydlení. Přednostně je služba poskytována osobám s nezletilými dětmi. Kapacita služby je 3 lůžkový pokoj a délka pobytu je 7 dní. Služba je poskytována zdarma. V případě zájmu o poskytnutí služby se lze na pracovnice obrátit osobně, telefonicky, e-mailem nebo dopisem. Uživatel je na základě písemné smlouvy ubytován v pokoji krizové pomoci a jsou mu poskytovány konzultace a jiná pomoc směřující k řešení jeho situace.

Zde je zapotřebí uvést, že se jedná o naprosto ojedinělou pražskou sociální službu. Její kapacita je plně vytížena a zcela nedostačuje k uspokojení potřeby žadatelů. Provozovatelé navíc z velkého množství uchazečů vybírají pouze ty, jež nejsou pro tuto službu příliš riziková, vzhledem k tomu, že byt není pod celodenním dohledem sociálních pracovníků. Do krizového bytu nelze z výše popsaných důvodů proto ubytovat osoby, jež nemají doporučení ze strany jiných sociálních služeb popř. pracovníků ÚMČ.

6.2.5.2 DOM - Dům otevřených možností

DOM - Dům otevřených možností je organizace, která vznikla v roce 1997 a poskytuje ambulantní i pobytové sociální služby mladým lidem ve věku od 16 – 26 let, kteří mají nedostatečné nebo nevyhovující rodinné zázemí a potřebují se osamostatnit.

- Dům na půl cesty DOM 8

Dům na půl cesty DOM 8 je pobytová služba, jejíž cílovou skupinou jsou mladí lidé ve věku od 18 – 26 let, kteří se nacházejí v obtížné rodinné a sociální situaci a musí se osamostatnit. Tuto službu využívají nejčastěji mladí lidé po odchodu z ústavní nebo jiné péče, mladí dospělí ohrožení sociální izolací a bezdomovectvím nebo mladí lidé bez rodinného zázemí či ohrožení dysfunkční rodinou. Kapacita zařízení je 9 lůžek v domě v Braunerově ulici na Praze 8 a dalších 5 lůžek v domě v Ječné ulici na Praze 2. Uživatelé bydlí zpravidla v jednolůžkových bytových buňkách a za službu platí 65 Kč/den. Bydlení je spojené s intenzivním učením a nácvikem dovedností nezbytných pro úspěšný samostatný život (*Dom – Dům otevřených*

možností, 1999a). Bydlení je zde poskytováno na dobu jednoho roku s možností prodloužení.

- DOM Job

Jedná se o sociální službu poskytovanou bezplatně, jejímž posláním je připravit nezaměstnané klienty ohrožené sociálním vyloučením pro úspěšné zapojení na trh práce. Cílovou skupinou jsou zpravidla mladí dospělí bez rodinného zázemí po ukončení ústavní péče různého typu. Službu ale mohou také využít mladí lidé, kteří žijí v rodině nebo se již osamostatnili či osoby s různými psychosociálními obtížemi nebo zdravotním znevýhodněním. Klienti jsou zaměstnání v sociální firmě Košára, která sídlí v Praze 1, jež se zabývá výrobou a prodejem košíkářského zboží. Cílem sociální služby je nastolení pravidelnosti a řádu v životě uživatelů a dále budování a rozvíjení souboru vlastností a dovedností, které jsou potřebné k získání a udržení zaměstnání (*Dom – Dům otevřených možností*, 1999b).

- DOM Tykadlo

Je ambulantní služba zaměřená na poskytování informací a poradenství mladým lidem, kteří vstupují do samostatného života bez podpory vlastní či náhradní rodiny. Tykadlo funguje jako poradna, na kterou se mohou obrátit jak mladí lidé, tak lidé, kteří jsou v jejich okolí. Službu lze oslovit telefonem, mailem nebo osobní návštěvou. Služba sídlí v Praze 8 a je bezplatná.

- DOM Lano

Cílovou skupinou této pobytové služby jsou mladiství ve věku 16 – 18 let žijící v rodině v nepříznivé sociální situaci. Cílem programu je poskytování rychlé a účinné pomoci mladistvému v obtížné životní situaci a prevence rozvoje sociálně patologických jevů u mladistvých z ohrožujícího rodinného prostředí.

6.2.5.3 Diakonie ČCE

Diakonie Českobratrské církve evangelické /dále DČCE/ poskytuje sociální, zdravotní, vzdělávací a pastorační služby všem, kteří se v důsledku věku, zdravotního postižení či jiného ohrožení dostali do nepříznivé sociální situace. Její práce vychází

z křesťanských hodnot a po roce 1989 navázala na práci předválečné České diakonie (Vizus, 2015e).

DČCE je neziskovou organizací, které působí na území celé České republiky, ale pro účely této bakalářské práce zmíníme pouze služby, jež jsou poskytovány v Praze.

- SOS centrum – denní krizová služba

SOS centrum poskytuje lidem v obtížné či krizové životní situaci ambulantní bezplatnou odbornou pomoc, podporu, informace, pomáhá jim obdobným situacím předcházet a podporuje je v řešení problému vlastními silami. Centrum sídlí na Praze 2 a tato služba je bezplatná. Cílovou skupinou služby jsou osoby od 16 let, jedinci, páry i rodiny. Služba je dostupná každý den od 9 – 20 hodin. SOS centrum sídlí na Praze 2, ale provozuje také internetovou linku důvěry. Službu jde využívat i anonymně a jejím cílem je pomoc při stabilizaci psychického stavu, podpora kompetencí k samostatnosti a pozitivních změn v životě, zajištění návazné péče dle potřeb klienta. (Vizus, 2015f).

- Azylový dům pro matky s dětmi

Azylový dům pro matky s dětmi je pobytová služba. Cílovou skupinou jsou osamělé matky s dětmi, které se ocitly v nepříznivé životní situaci spojené se ztrátou bydlení, a tuto situaci nezvládají řešit vlastními silami. Jedná se o matky starší 18 let, s trvalým bydlištěm v Praze, maximálně se třemi dětmi včetně těch dosud nenarozených. Služba má kapacitu 4 pokoje a délka pobytu je 1 – 3 měsíce. Pobyt jde prodloužit, maximálně však na dobu 1 roku. Dospělá osoba platí 80 Kč/den a dítě 30 Kč/den.

Hlavním cílem služby je zajištění bezpečného prostředí pro matku s dítětem a stabilizace jejich psychického stavu. Dále rozvoj sociálních a rodičovských kompetencí, jež by uživatelka dokázala využít k následnému samostatnému řešení problémů a stala se nezávislou na sociální pomoci (Vizus, 2015g).

6.2.5.4 Další služby na území hl. města Prahy

Nízkoprahové centrum, Praha 1 – Projekt Šance

Nízkoprahové centrum, Praha 1 – Nový prostor

Azylový dům Vinička, Praha 6 – městská část Praha 6

Azylový dům Praha, Praha 6 – K srdci klíč o.p.s.

Azylový dům pro matky s dětmi, Praha 7 – Otevřené srdce

Azylový dům pro matky s dětmi, Praha 10 – Centrum komunitní práce Prahy 10

Azylový dům pro matky s dětmi, Praha 11 – Společnou cestou a jiné.

Dům na půl cesty Praha 10 – Vhled – Sámovka

Dům na půl cesty Praha 4 – Domov Maják

Tab.č.2. Popis organizací analyzovaných v kapitolách 6.2.1 – 6.2.5.3

<i>služby</i>	AS	Naděje	CSSP	Charita	PS	DOM	Diakonie
ambulantní	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano
noclehárna	ano	ano	ano	ano	---	---	---
terénní	ano	ano	ano	---	---	---	---
pobytové	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano
azylový dům	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano
působíště Praha	PHA 7	PHA 1,2,3,5,10	PHA 7,9,12	PHA 8,5	PHA 4	PHA 1,2,8	PHA 2
lůžková kapacita:	154	145	415	100	10	17	8 - 16
pro muže	ano	ano	ano	ano	---	ano	---
pro ženy	ano	ano	ano	ano	ano	ano	---
pro páry	---	---	ano	ano	ano	ano	---
pro matky s dětmi	---	---	---	ano	ano	---	ano

Seznam zkratk použitých v tabulce Tab.č.2.:

AS – Armáda spásy; **Naděje**; **CSSP** – Centrum sociálních služeb; **PS** – Proxima sociale; **DOM** – Dům otevřených možností; **Diakonie** - Diakonie českobratrské církve evangelické; **Charita** – Arcidiecézní charita Praha; PHA – Praha.

Kontakty na všechna zařízení, která jsou uváděné v bakalářské práci, jsou přiloženy v Adresáři služeb.

7 ANALÝZA POSKYTOVANÝCH SLUŽEB

„Základ efektivního řešení bezdomovectví spočívá v porozumění problematice a ve znalosti o možnostech jejího řešení. Problematika bezdomovectví je však v ČR poznamenána poznatkovým deficitem, a to jak na straně veřejnosti, tak u tvůrců politik. Chybí přesnější empirické poznatky, které umožňují efektivní tvorbu a realizaci veřejných politik zaměřených na její řešení a prevenci“ (Mpsv, 2013, s. 42).

Odborníci zabývající se tímto tématem se shodují, že jedním ze zásadních problémů je právě již zmíněný nedostatek informací o potřebách lidí bez domova a fungování či dostupnosti existujících služeb, což brání jakkoli koordinovanému postupu při řešení nepříznivé situace osob spojené s bydlením. Sociální pracovník, jež se v danou chvíli snaží nabídnout svému klientovi vhodnou a hlavně účinnou pomoc, je tudíž odkázán výhradně na vlastní lokálně vybudovanou síť organizací.

V souvislosti s efektivním řešením této problematiky je důležité si v první řadě uvědomit, že všechna opatření a služby by měly mít výlučně intervenční charakter a měly by napomáhat k řešení zvládnutí momentální krizové situace tak, aby se co největší část bezdomovců mohla postupně vrátit do běžného života. Marek uvádí, že velkým rizikem je právě systém, který udržuje bezdomovce ve stávajícím stylu života, protože může vytvořit závislost na službě, což vede následně k poklesu jejich schopnosti svou situaci zvládnout (Marek aj., 2012).

Kovalčík dále zdůrazňuje, že vzhledem k diferenciaci osob bez domova *„Je proto nezbytné, aby existoval vícestupňový prostupný systém bydlení, který by nabízel adekvátní služby širokému spektru cílových skupin od lidí, kteří nemají dostatek kompetencí k samostatnému bydlení, přes lidi, kteří si nemohou dovolit standardní nájem z finančních důvodů, až po lidi z různých důvodů diskriminované při vstupu na trh s byty“ (Sociální práce, 2010, s. 54).* Aby tedy nabízené služby byly efektivní a minimalizovaly následně problém bezdomovectví, musí nutně respektovat diferenciaci osob bez domova a je zde tedy zásadní jejich členění do tří základních skupin. Služby zaměřené na tu část zjevných bezdomovců, kteří nebudou schopni ani v budoucnu zvládnout návrat do běžného života, služby zaměřené na ty, jež ve své resocializaci

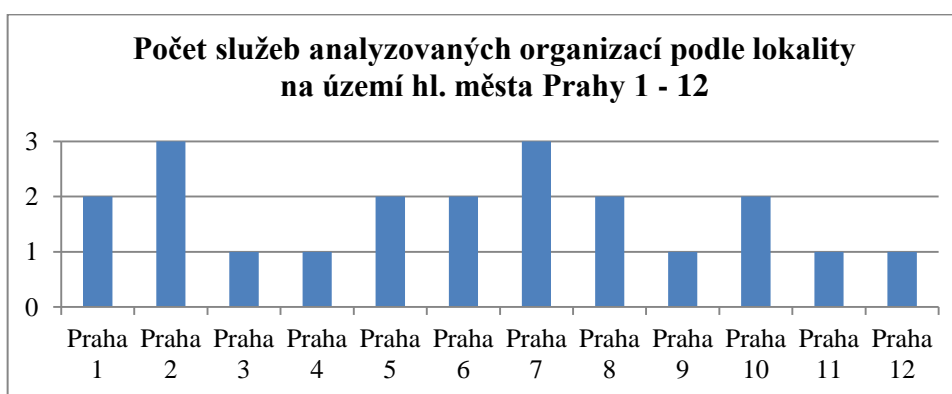
zvládnou fungovat pouze v rámci dočasných pobytových služeb a služby určené těm, u kterých je reálná možnost, že se postupně vrátí a integrují do většinové společnosti.

Jak již bylo zmíněno v úvodu praktické části této bakalářské práce, k analýze byly vybrány pouze ty organizace, které na území hlavního města Prahy patří k nejvýznamnějším nejen z kapacitních důvodů, ale především vzhledem k množství poskytovaných služeb. Jednotlivé organizace poskytující sociální služby pro bezdomovce již byly v prvním kroku v předchozích kapitolách detailně popsány a nyní následuje jejich podrobnější analýza a vzájemné srovnání se zaměřením mimo jiné na kritérium jejich lokalizace, typologie klientely, kapacity, dostupnosti či jejich reagování na akutní potřebu člověka, který právě ztratil bydlení, ať už se jedná o formu ambulantní, terénní či pobytovou.

- Lokalizace

Je nepochybné, že sociální služba pro bezdomovce by měla působit v místech, kde se bezdomovci vyskytují. Nicméně již bylo zmíněno, že vybudování nocleháren či denních center je s ohledem na odpor obyvatel takřka ve všech městských částech velmi komplikovaným problémem.

Graf č. 1. Počet služeb analyzovaných organizací podle lokality na území hl.města Prahy 1 – 12

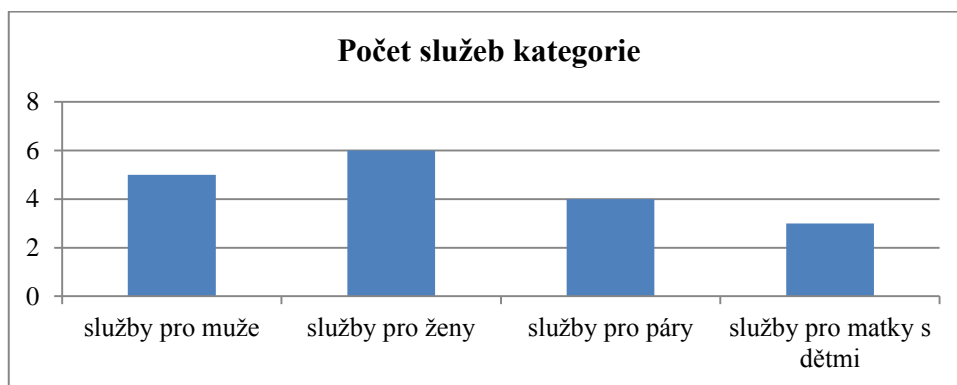
Jak ukazuje graf.č.1. je pak následkem jejich nerovnoměrnost a kumulace osob bez domova převážně do lokalit Prahy 1, 2 a 7. Přestože se nejedná o městské části, kde se zjevně bezdomovci nejvíce vyskytují, vznikly zde velkokapacitní služby, které osoby bez přístřeší přitahují ze všech koutů Prahy. Typickým příkladem je zřízení lodi

Hermes, kterou Magistrát umístil mimo působnost jakékoli pražské městské části, čímž zabránil protestům ze strany obyvatel, neboť Hermes je pod správou povodí Vltavy.

- Cílová skupina

Organizace poskytující své služby osobám ohroženým bezdomovectvím či lidem bez přístřeší se nejčastěji diferencují podle toho, zda svou činnost zaměřují na řešení obtížné situace mužů, žen, párů či matek s dětmi.

Graf č. 2. Počet služeb pro muže, ženy, páry a matky s dětmi na území hl.města Prahy v analyzovaných organizacích.

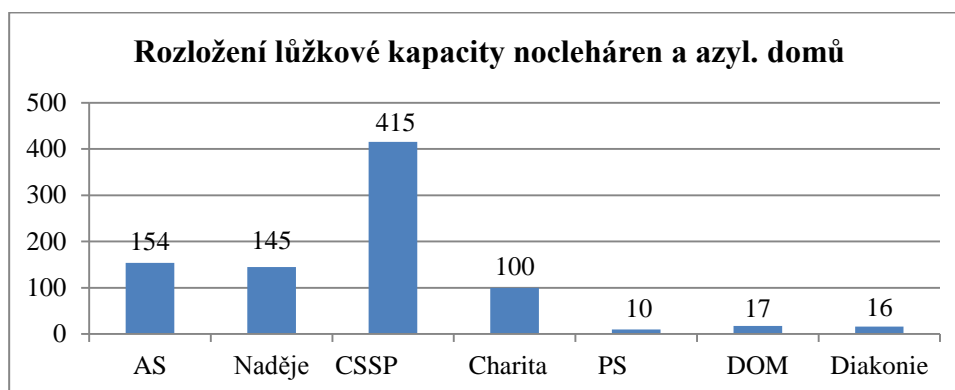

Podle grafu č.2. by se mohlo zdát, že služby pro osoby bez přístřeší jsou nejvíce využívány ženami a je pro ně na území hlavního města Prahy vymezeno nejvíce služeb. Jak bylo ale zmíněno v předchozích kapitolách, azylové domy poskytující pobytovou službu výhradně ženám jsou v Praze pouze dva. Přestože většina zařízení je kombinovaná a mohou je využívat ženy i muži, praxe jasně ukazuje, že pro ženy je ve službě vyhrazeno méně lůžek než pro muže, protože pobytových služeb méně využívají. „Bezdomovci se stávají častěji muži než ženy, tento poměr činí přibližně 6:1; v poslední době však četnost žen – bezdomovkyň narůstá“ (Vágnerová, 2008). Dá se to vysvětlit také tím, že ženy pro sebe lépe seženou mezi běžnou populací pomoc nebo azyl, a to zpravidla u starších lidí nebo osamělých mužů. Jak bylo zmíněno v předchozích kapitolách, azylové domy poskytující pobytovou službu výhradně ženám jsou v Praze pouze dva.

- Kapacita lůžek

Kdybychom sečetli počet trvalých lůžek, jež jsou poskytovány k přenocování ve výše analyzovaných azylových domech či ambulantních noclehárnách, dostáváme se k číslu 857, jak ukazuje graf č. 3.

Graf č. 3. Rozložení lůžek nocleháren a azylových domů v analyzovaných organizacích (celkový počet lůžek je 857)

V azylových domech pro matky s dětmi by kapacitu navýšil počet dětí, které má uživatelka s sebou a které s ní žijí v bytové buňce. Z praxe a z rozhovorů s uživateli vím, že určitá zařízení poskytují krizová lůžka jako dočasného řešení, než se kapacita trvalých lůžek uvolní. Vždy se však jedná o jedno nebo dvě místa. Zajímavostí je, že Arcidiecézní charita Praha v lednu 2015 reagovala na plnou naplněnost nocleháren v Praze a otevřela pro zimní období novou noclehárnu na Praze 15. „V pátek 9. ledna otvíráme za podpory Magistrátu hl. m. Prahy noclehárnu v Hostivaři, která zajistí v zimním období krizové přenocování pro lidi bez domova. Důvodem ke zřízení této nové služby je naplnění stávajících nocleháren na území Prahy. Noclehárna sídlí v Dolnoměcholupské ulici 19 v Praze 15 - Hostivaři a její maximální kapacita je 100 lůžek. Provozní doba je od 20.30 do 7.00 hodin. Všechny nabízené služby: nocleh, čaj, základní hygiena, jsou poskytovány zdarma“ (Vizus, 2015d).

Český statistický úřad (ČSÚ) ve spolupráci se Sdružením azylových domů v ČR a Asociací poskytovatelů sociálních služeb ČR se pokusil v rámci sčítání lidu v celé zemi zmapovat život lidí bez domova. Ze zveřejněné zprávy vyplynulo, že v Praze je téměř 5000 bezdomovců. Z tohoto celkového počtu žije asi 1 800 na ulici

(*Armáda spásy*, 2013). Jak vyplývá z grafu viz. výše, může být každý den uspokojena potřeba přespání pro každou pátou osobu bez přístřeší.

- Formy poskytovaných služeb

Tab.č. 3. Formy služeb poskytovaných analyzovanými organizacemi

Pobytové							
Ambulantní							
Terénní							
Organizace	AS	Naděje	CSSP	Charita	PS	DOM	Diakonie

- Ambulantní služby

V největší míře probíhají v provozu nízkoprahových center, popř. v místě, které je vyhrazeno v organizaci na poskytování služby sociálního poradenství. Služby jsou zpravidla zdarma, nebo se zde platí symbolická částka za stravu. Cena za stravu se pohybuje od 1 koruny do 25 korun. V rámci ambulantních zařízení jsou klientovi poskytovány další služby.

Zdravotní ošetření – organizace buď disponuje přímo svou ošetrovnou, kam dochází lékař, nebo mohou uživatelé služby využít lékařskou péči ve zdravotnickém zařízení, s nímž organizace navázala spolupráci. Lékař je obeznámen s cílovou skupinou této organizace např. DOM – Dům otevřených možností. Dále je možnost po dohodě s jinou organizací využít lékařských služeb zejména Naděje.

Sociální poradenství – v rámci ambulantní služby probíhá formou základního sociálního poradenství ve všech organizacích. S odborným sociálním poradenstvím se pak setkáváme spíše v pobytových službách organizací.

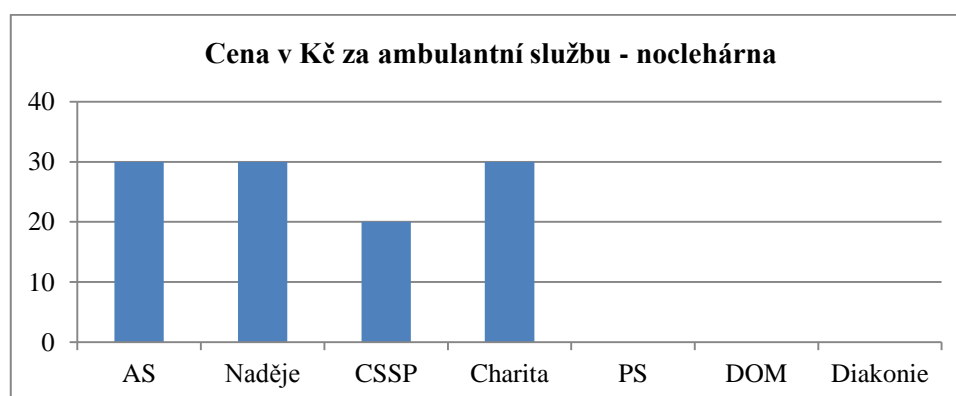
Sociální rehabilitace, resp. pracovní poradenství je poskytováno organizací DOM – Dům otevřených možností, jež provozuje sociální firmu Košára, která se zabývá výrobou a prodejem košíkářského zboží. Naděje vytváří pracovní příležitosti v systému veřejně prospěšných prací, veřejné služby a obecně prospěšných prací, Armáda spásy vykonává s uživateli aktivizační aktivity jako jsou úklidové činnosti, nácvik zemědělských sezónních prací, údržbářských dovedností či nácvik činnosti v prádelně a výdejně stravy.

Tab.č. 4. Ambulantní služby v analyzovaných organizacích

Pracovní poradenství							
Sociální poradenství							
Duchovní služba							
Zdravotní ošetření							
Strava							
Hygiena							
Šatstvo							
Noclehárna							
Organizace	AS	Naděje	CSSP	Charita	PS	DOM	Diakonie

Noclehárny jsou ambulantní službou, která nabízí možnost přespání – bezpečného místa a možnost hygieny pro osoby, které se ocitly v tíživé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Doba využití se váže k překlenutí tíživé situace a není striktně definována. Pokud se osoba bez přístřeší nachází ve velké nouzi, je možné požádat o výjimku ředitele organizace a službu využít bezplatně. Noclehárny jsou přes den zavřené, probíhá v nich úklid. Otevírají se až ve večerních hodinách cca okolo 20. hodiny a ráno se okolo 7. hodiny uzavírají a je třeba jejich prostory opustit.

Graf č. 4. Cenové rozpětí v Kč za ambulantní službu - noclehárna

Cenové rozpětí za ambulantní službu – noclehárna se v hl. m. Praze pohybuje od 20 – 30 Kč za noc, napříč analyzovanými organizacemi. Pokud tuto službu uživatel využívá delší čas, cena je někdy navýšena. Např. Naděje navýší cenu po uplynutí 60 dnů z 30 Kč na 60 Kč.

- Pobytové služby

Jako ideální se jeví, když jedna organizace vládne různými typy pobytových zařízení. Pracovník, který pracuje s žadatelem o službu pak může lépe, dle individuálních potřeb klienta, doporučit vhodnou pobytovou službu. V hl. m. Praze toto kritérium splňuje pouze Centrum sociálních služeb Praha. Armáda spásy, Naděje, Diakonie nebo Charita mají sice také různé typy pobytových služeb, ale tyto služby nejsou zastoupeny v hl. m. Praze. Jsou rozmístěny na celém území České republiky.

Tab.č. 5. Typy pobytových služeb v analyzovaných organizacích

Azylový dům s ošetřovatel.péčí							
Azylový dům pro matky s dětmi							
Azylový dům							
Organizace	AS	Naděje	CSSP	Charita	PS	DOM	Diakonie

- Dostupnost z hlediska prahu přijetí do azylových domů

Azylové domy jsou dostupné osobám starším 18 let, které mají občanství v ČR nebo EU. Na území hl. města Prahy jsou také azylové domy, které zřídila určitá městská část. Tuto službu pak může využít pouze občan, který má v této městské části trvalé bydliště.

Platný doklad totožnosti vyžaduje Armáda spásy a Centrum sociálních služeb. V některých zařízeních např. Naděje a Centrum sociálních služeb se doporučuje prvotní kontakt s azylovým domem přes jiného pracovníka, např. kurátora, sociálního pracovníka ÚMČ, pracovníka jiné služby nebo lékaře. Azylový dům Šromova vyžaduje, aby žadatel přinesl potvrzení o tom, že dříve využíval jiného sociálního zařízení a nemá k němu žádné závazky. Při vstupu do služby se platí za ubytování předem, v den nástupu. Centrum sociálních služeb vybírá při vstupu vratnou kauci. V některých zařízeních lze za určitých podmínek domluvit výjimku u ředitele organizace. Např. v Naději a DOM – Dům otevřených možností je žadatel přijat „na dluh“, když prokáže, že má zažádáno o příspěvek na ubytování v rámci dávek hmotné nouze a příspěvek mu bude vyplacen až poté, co přinese potvrzení o přijetí do sociální služby, anebo čeká na

výplatní termín ze zaměstnání. Potvrzení od lékaře vyžaduje Armáda spásy, Naděje a Centrum sociálních služeb Praha. Většina azylových domů přísně zvažuje znovupřijetí klienta, který hrubě porušil domácí řád nebo pravidla zařízení. Hrubým porušením je např. násilí, protizákonné chování, drogy a alkohol v zařízení. Azylový dům sv. Terezie upozorňuje na fakt, že nemůže poskytovat služby imobilním klientům.

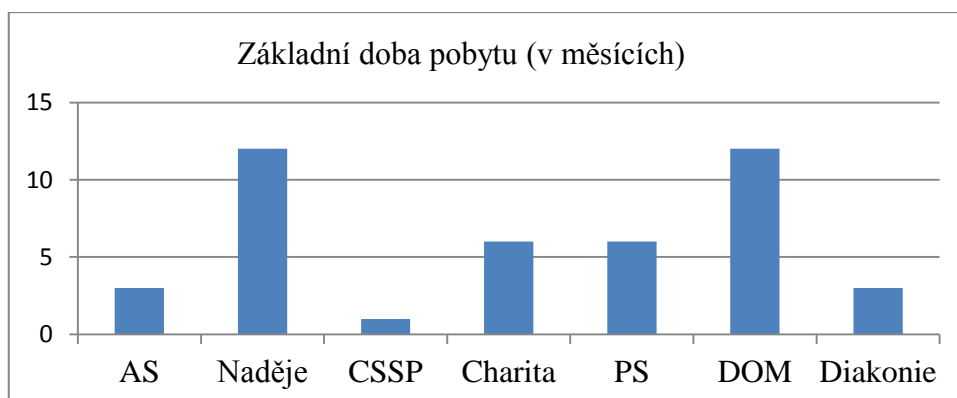
Tab.č.6. Podmínky před přijetím do analyzovaných organizací

Bezbariérovost				AD sv. Terezie			
Porušení řádu azyl. domu							
Potvrzení od lékaře							
Kauce							
Kontakt přes jiného pracovníka							
Platný doklad							

- Délka pobytu

Základní doba pobytů v azylových domech se pohybuje mezi 1 měsícem až 12 měsíci. Ve více organizacích je možné dobu prodloužit o několik měsíců, ale vždy záleží na konkrétní situaci, proč k prodloužení dochází. Ač se mnohdy může zdát, že jeden měsíc je krátká doba, dá se za tuto dobu mnohé zvládnout. Uživatel má možnost si za pomoci pracovníka ujasnit, kam směřuje a jaké jsou jeho cíle. Může získat informace, jak je možné tyto cíle uskutečnit a jak smysluplně využít doby pobytu v azylovém domě. Za podpory pracovníků již může začít dělat základní kroky vedoucí k těmto cílům. Zpravidla jako první krok je žádost o vydání dokladů – OP, karta pojištěnce zdravotní pojišťovny, rodný list. Do doby vydání dokladů lze získat náhradní doklad, který je již platným dokladem na přechodnou dobu. Dalším krokem je evidence na Úřadu práce a pokud má uživatel nárok, tak vyřízení dávek hmotné nouze. Důležité je, že uživatel zůstává na jednom místě a tím se usnadňuje kontakt s úřady, např. zaslat uživateli poštu.

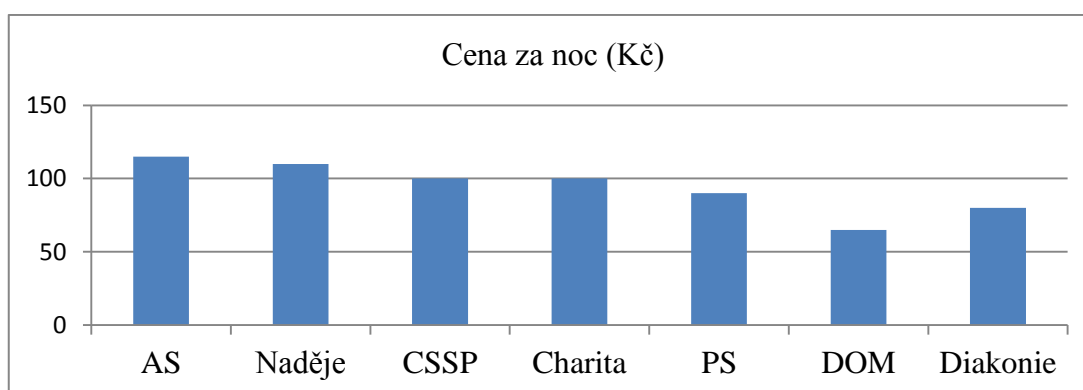
Graf. č. 5. Základní doba pobytu bez prodloužení v Azylových domech

- Cena za službu

Cenové rozpětí v azylových domech a domech na půl cesty se pohybuje mezi 65 – 115 Kč za den a noc. Někde se cena navyšuje, pokud chce uživatel využít možnost stravy. Jak již bylo výše popsáno, většina služeb chce platbu při přijetí a někde se k platbě také žádá kauce. Uživatelé azylových domů k uhrazení pobytu často čerpají příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory. Aby o tento příspěvek mohli požádat, musí předložit potvrzení o tom, že tuto službu využívají. Potvrzení ovšem dostanou, až když jsou do služby přijati, tzn. po uhrazení bydlení. Další překážkou se jeví to, že zájemce o službu často nemá příslušný úřad městské části v místě, kde o službu žádá. Musí pak ještě sehnat finance na cestu do místa trvalého bydliště.

Graf č. 6. Cenové rozpětí v Kč za pobytové služby – azylový dům

8 DISKUSE

V průběhu výzkumného šetření, v rámci kterého byly zpracovány informace o fungování nejvýznamnějších organizací poskytujících sociální služby bezdomovcům na území hlavního města Prahy, se objevilo několik problematických oblastí či otázek, jež se jeví v souvislosti s řešením situace osob bez domova jako velmi významné.

Jak vyplývá z kvalifikovaných odhadů publikovaných v Koncepti návrhů řešení problematiky bezdomovectví v Praze v letech 2013 – 2020, celkové kapacity u sociální služby azylových domů jsou uváděny bez rozdílu v cílové skupině uživatelů služeb (muži, ženy, matky s dětmi, oběti domácího násilí atd.). Podle všech dostupných informací je stávající kapacita azylových domů především pro ženy a matky s dětmi, na území hlavního města Prahy naprosto nevyhovující. S tím souvisí i fakt, že existuje jen minimum zařízení, ve kterých mohou partneři pobývat společně. Nezřídka se proto také stává, že partnerská dvojice osob bez domova volí raději společnou variantu pobytu na ulici, než aby využili odděleného pobytu ve službě určené ženám, resp. mužům.

Co se týká efektivity stávajících sociálních služeb ve vztahu k řešení problematiky bezdomovectví, současný systém práce s bezdomovci představuje již zmiňovaný vícestupňový model jejich sociálního začleňování, jehož významným pozitivem je právě návaznost služeb a prostupnost mezi nimi. **Navazující služby však zcela chybí klientům, kteří využili možnosti pobytu v azylových domech či domech na půl cesty, čímž u nich vzniká postupný návyk právě na tyto sociální služby, který často přerůstá až v závislost, a tím je jejich návrat k běžnému způsobu života prakticky znemožněn.** Z tohoto pohledu se jeví jako jediné efektivní řešení, aby vznik služeb navazujících na azylové bydlení, a to bydlení s podporou klientů, formou získání tréninkového či sociálního bytu. Reakcí na tento problematický stav bylo vydání tiskové zprávy ze dne 27. 1. 2015, v rámci které Ministerstvo práce a sociálních věcí představilo koncepci dostupného bydlení, jež bude základním podkladem pro tvorbu zákona o dostupném sociálním bydlení, který by měl vstoupit v platnost začátkem roku 2017. Systém dostupného bydlení bude mít tři formy: krizové bydlení, sociální byt a dostupný byt (Mpsv, 2015).

Na základě analýzy lokalizace jednotlivých služeb vyplynulo, že velkým problémem je také nerovnoměrnost rozmístění ambulantních či pobytových služeb a denních center v hlavním městě Praha pro zjevné bezdomovce, potažmo činnost velkokapacitních sociálních zařízení, jež přitahují osoby bez domova ze všech částí Prahy. Mnohem efektivnější by bylo zřizování menších zařízení rovnoměrně v lokalitách, kde se bezdomovci fakticky vyskytují. Tím by se předešlo mnoha konfliktům, pramenících právě ze shromažďování osob bez domova v jedné městské části.

Srovnání jednotlivých sociálních služeb ze strany různých poskytovatelů také poukázalo na poměrně velké rozdíly, týkající se vstupních podmínek pro uživatele. **Bylo by zapotřebí snížit práh dostupnosti zejména těm bezdomovcům, kteří nemají aktuálně platné doklady, trvalé bydliště v Praze, popř. se ocitli v situaci, kdy nedisponují žádnou finanční hotovostí.** Z tohoto pohledu shledávám jako velmi přínosné fungování zimní noclehárny na pražském Žižkově, jež nabízí každoročně takřka bezprahovou sociální pomoc osobám bez přístřeší, pro které by mohl mít pobyt na ulici v nočních minusových teplotách fatální následky. Středisko pomoci Vackov, jež noclehárnu provozuje v součinnosti s Arcidiecézní charitou Praha, Nadějí a Armádou spásy, nabízí zcela zdarma kromě přespání i základní hygienický servis, teplý čaj a základní zdravotní ošetření, jež zajišťují dobrovolníci z řad mediků. O potřebě navýšení podobných typů zařízení však nemůže být pochyb, protože stávajících 80 míst nestačí pokrýt veškerou poptávku ze strany osob bez domova a někteří musí být nadále pro nedostatek volných míst tudíž odmítnuti.

V otázce dostupnosti stávajících sociálních služeb pro zmiňovanou cílovou skupinu bych ještě ráda poukázala na významný aspekt, jež bývá v souvislosti s problematikou řešení problému bezdomovectví často podceňován. Jedná se o poskytování sociálních pobytových služeb těm bezdomovcům, kteří mají nějaký výraznější zdravotní hendikep. Osoby bez přístřeší, dlouhodobě pobývající na ulici, trpí především kožními problémy, nemocemi horních cest dýchacích, ale také nebezpečně nakažlivými přenosnými chorobami. Často se objevují také závislosti a duševní onemocnění. Jedná se tedy o faktory, které v současném systému pomoci osobám bez domova znemožňují jejich ubytování v běžném zařízení sociálních služeb. Dle mého názoru je tedy zapotřebí, aby vznikla taková forma sociální služby, jež by výše zmíněné zdravotní komplikace osob přežívajících aktuálně na ulici

respektovala a dokázala reagovat adekvátně na jejich potřeby spojené s vysokým stupněm zdravotních a psychických narušení.

Velkým problémem se dále jeví i skutečnost, že většina zařízení striktně netoleruje u uživatelů konzumaci alkoholu a to ani v minimální míře. Nezřídka se objevuje také typ bezdomovců, kterým je využívání služby znemožněno kvůli zvířeti, jež uživatel nechce v žádném případě opustit.

V závěru své diskuse bych ráda poukázala ještě na jednu významnou skutečnost, s níž jsem se v souvislosti s otázkou efektivního poskytování služeb lidem bez přístřeší setkala v rámci své praxe. Jedná se o provozní dobu nocleháren, jež nabízejí bezdomovcům možnost přespání avšak za velmi striktních podmínek ohraničených přísnými časovými mantinely. **Cílová skupina využívající dlouhodobě pražské noclehárny jako provizorní pobytovou variantu, nemá totiž žádnou možnost využít přespání v denních hodinách.** Pro alespoň brigádně pracující uživatele tohoto typu ambulantních služeb je však typické, že vykonávají svá zaměstnání výhradně v noci (nejčastěji noční vykládání kamionů, úklidy metra apod.), z čehož tedy vyplývá, že noclehnaru využít nemůžou. Mnoho klientů, se kterými pracuji, zmiňuje tento moment jako zcela zásadní, protože kvůli narůstajícímu spánkovému deficitu nebylo možné dlouhodoběji v takovém typu zaměstnání setrvat a museli proto zcela zbytečně z práce odejít a hledat takovou, jež by vyhovovala časovým požadavkům noclehárny.

ZÁVĚR

V každé společnosti existují lidé, kteří z nejrůznějších důvodů nemají dostatečné kompetence nebo prostředky k tomu, aby si zajistili či udrželi své bydlení, ať už v důsledku nějaké nepříznivé sociální události, jako je např. ztráta zaměstnání či zadlužení, nebo z důvodu jejich neschopnosti řešit složitou životní situaci vlastními silami.

Na základě dostupných informací můžeme konstatovat, že propad do bezdomovectví, které je vlastně určitým synonymem pro extrémní sociální vyloučení, téměř nikdy nemá jedinou příčinu a důvody, proč k němu dochází, neboť příčiny jsou těžko identifikovatelné a velmi individuální. Za zcela zásadní považují především možnost změnit pohled většinové společnosti na problematiku bezdomovectví jako na „přespávání na ulici“, což je v jejím povědomí bohužel trvale zařazováno. Ve skutečnosti se totiž jedná o dlouhodobý a velmi komplikovaný proces, na který je potřeba reagovat nejen preventivními opatřeními již od rizika jeho vzniku, ale i podporou navazující na stávající služby. Jedině tak by bylo ve výsledném efektu možné dovést sociálně vyloučené osoby až k návratu do obvyklého životního stylu.

Protože v České republice zatím neexistuje žádný ucelený systém prevence zaměřený na udržení bydlení, jedním ze zásadních nástrojů v procesu sociálního začleňování osob, kterým hrozí sociální vyloučení v oblasti bydlení, je právě sociální práce, jež je realizována v systému vzájemně propojených sociálních služeb.

Na akutní potřeby bezdomovců reagují především zákonem jasně definované služby sociální prevence, a to formou ambulantní, terénní i pobytovou, jejichž poskytovateli jsou zpravidla nestátní neziskové organizace. Jedná se zejména o nízkoprahová denní centra, noclehárny, azylové domy, domy na půl cesty a terénní programy.

Přestože stávající vícestupňový model sociálního začleňování prostřednictvím sociálních služeb s možností jejich prostupnosti je velmi efektivní, v souvislosti s nezpochybnitelným trendem nárůstu bezdomovců zejména na území hlavního města Prahy, které přitahuje lidi bez domova i z mnoha jiných regionů České republiky, je nezbytné kapacity těchto služeb nadále rozšiřovat. Velmi nedostačující jsou zejména kapacity pro ženy či matky s dětmi.

Asi největším problémem současného systému práce s bezdomovci je absence služeb navazujících na azylové domy, což vede nepochybně k postupnému návyku na sociální služby a často přerůstá dokonce v závislost. Právě dlouhodobé využívání pobytových sociálních služeb je pro jejich uživatele stigmatizující a má vliv na jejich pasivitu, což v důsledku brzdí sociální práci s nimi a nijak nepřispívá k jejich sociálnímu začleňování. Jak vyplývá z dostupných materiálů, hlavní město Praha disponuje tak nízkým počtem tréninkových bytů, že je takřka znemožněn návrat do obvyklého životního stylu většině bezdomovců.

V této souvislosti je významným krokem nově vznikající Koncepce dostupného bydlení, jež je zacílena především na lidi bez domova, mladistvé, jež opustili ústavní zařízení či osoby nucené žít na ubytovnách a která by měla být podkladem pro tvorbu zákona o dostupném sociálním bydlení, s účinností od začátku roku 2017.

Pokud bychom chtěli skutečně efektivně řešit problematiku bezdomovectví, resp. snažit se o možnost návratu co největšího počtu bezdomovců do obvyklého způsobu života, jedinou správnou cestou je bezesporu soustředěně pracovat především na prevenci a na rozvíjení návazných služeb.

LITERATURA

Bible svatá podle posledního vydání Kralického z roku 1613. Stuttgart: Ekumenická rada církví v ČSR, 1984.

HARTL, Pavel a Helena Hartlová. *Psychologický slovník.* 2. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 188. ISBN 978-80-7367-569-1.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum.* 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN: 978-80-7367-485-4.

HRADECKÁ, Vlastimila a Ilja HRADECKÝ. *Bezdomovství – extrémní vyloučení.* Praha: Naděje, 1996.

HRADECKÝ, Ilja aj. *Definice a typologie bezdomovství.* Praha: Naděje, 2007. ISBN 978-80-86451-13-8.

HRADECKÝ, Ilja. Bezdomovství v České republice. In: *Sborník ze semináře na téma bezdomovství v Evropě.* Praha: Naděje, 1998, s. 8 – 10. ISBN: 80-90-2292-3-9.

KOVALČÍK, Martin. *Pohledy na věc.* Sociální práce. 2010, roč. 10, č. 1, s. 54. ISSN 1213-6204.

MAREK, Jakub, Aleš STRNAD a Lucie HOTOVCOVÁ. *Bezdomovectví.* Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0090-1.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce.* Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální služby.* Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

MATOUŠEK, Oldřich, Jana KOLÁČKOVÁ a Pavla KODYMOVÁ. *Sociální práce v praxi.* Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

O'SULLIVAN, Eoin et al. *Homelessness research in Europe : Festschrift for Bill Edgar and Joe Doherty*. Brussels : FEANTSA, 2010. ISBN 9789075529708.

PESSO, Albert, Diane BOYDEN – PESSO a Petra VRTBOVSKÁ. *Úvod do Pessu Boyden Systém Psychomotor*. Praha: Scan, 2009. ISBN 80-86620-15-8.

PRUDKÝ, Libor aj. *Koncepce návrhů řešení problematiky bezdomovectví v Praze v letech 2013 – 2020*. Praha: Rada HMP, 2012. Příloha č. 1 Usnesení.

PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-100-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

VÁGNEROVÁ, Marie, Ladislav CSÉMY a Jakub Marek. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2209-5.

VRTBOVSKÁ, Petra. *O ztraceném dítěti a cestě do bezpečí*. Praha: Scan, 2010. ISBN 80-86620-20-4.

INTERNETOVÉ ZDROJE :

Sbírka zákonů ČR – 108/2006 Sb. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2010-2015 [cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108.

Armáda spásy – pobočka Praha. *Armáda spásy.cz* [online]. 1999 [cit.2015-03-16]. Dostupné na : www.armadaspasy.cz/praha.

Výroční zpráva 2013. *Armáda spásy.cz* [online]. 2013[cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.armadaspasy.cz/sites/default/files/vyrocnizpravy/vz_13_final.pdf.

Český statistický úřad-sčítání bezdomovců. *Armáda spásy.cz* [online]. 23.2.2013. [cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.goo.gl/aOH74 Centrum sociálních služeb Praha. Pracoviště. *CSSPraha.cz* [online]. 2014 – 2015a [cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.csspraha.cz

Centrum sociálních služeb Praha. Pracoviště – terénní programy. *CSSPraha.cz* [online]. 2014 – 2015b [cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.csspraha.cz/24814-terenni-programy

Centrum sociálních služeb Praha. Pracoviště – noclehárna. *CSSPraha.cz* [online]. 2014 – 2015c [cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.csspraha.cz/24815-nocleharna-pro-osoby-bez-pristresi-lod-hermes

Centrum sociálních služeb Praha. Pracoviště – azylový dům. *CSSPraha.cz* [online]. 2014 – 2015d [cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.csspraha.cz/24818-azylovy-dum-pro-muze-sklonena

Centrum sociálních služeb Praha. Pracoviště – azylový dům. *CSSPraha.cz* [online]. 2014 – 2015e [cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.csspraha.cz/24817-azylovy-dum-pro-zeny

Centrum sociálních služeb Praha. Pracoviště – azylový dům. *CSSPraha.cz* [online]. 2014 – 2015f [cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.csspraha.cz/24820-azylovy-dum-sromova

Centrum sociálních služeb Praha. Pracoviště – azylový dům. *CSSPraha.cz* [online]. 2014 – 2015g [cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.csspraha.cz/24816-azylovy-dum-s-osetrovatelskou-sluzbou

Dom - Dům otevřených možností. *dom-os.cz* [online]. 1999a [cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.dom-os.cz

Dom - Dům otevřených možností – košára. *dom-os.cz* [online]. 1999b [cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.dom-os.cz/kosara/socialni-firma-kosara

ESFCR. Koncepce práce s bezdomovci v ČR. *Esfcr.cz* [online].30.1.2012. Dostupné na: www.esfcr.cz/search.php?action=results&query=souhrn%C3%BD+materi%C3%A11+p ro+tvorbu+koncepce+pr%C3%A1ce+s+bezdomovci&x=0&y=0

FEANTSA. Definice bezdomovectví. *feantsa.org* [online]. 2011 [cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.feantsa.org/spip.php?article3381&lang=en

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví ČR do roku 2020. *Mpsv.cz* [online]. 10.9.2013. Dostupné na: www.mpsv.cz/cs/16156.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Koncepce dostupného bydlení. *Mpsv.cz* [online]. 27.1.2015.

Dostupné na: www.mpsv.cz/files/clanky/20152/TZ_270115a.pdf

Naděje Praha - historie. *Naděje.cz* [online]. 2013 – 2015a [cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.nadeje.cz/praha/phopoboccehistorie

Naděje Praha - pobočky. *Naděje.cz* [online]. 2013 – 2015b [cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.nadeje.cz/praha/phopobocce

Naděje Praha – azylové domy. *Naděje.cz* [online]. 2013 – 2015c [cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.nadeje.cz/praha/phadzabehlice

Společnost sociálních pracovníků. Konference: Bydlení, chudoba a bezdomovství. *Sociální pracovníci.cz* [online]. 30.10.2014. Dostupné na: socialnipracovnici.cz/sekce-socialnich-pracovniku/aktuality/prispevky-z-xxii-odborne-konference

Adresář azylových domů a domů na půli cesty. *Středisko náhradní rodinné péče.cz* [online]. 2012 [cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.odcházím.cz

Vizus. Arcidiecézní charita Praha. *Praha.charita.cz* [online]. 2015a [cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.praha.charita.cz/onas

Vizus. Arcidiecézní charita Praha – noclehárna. *Praha.charita.cz* [online]. 2015b [cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.praha.charita.cz/sluzby/svterezie/nocleharna

Vizus. Arcidiecézní charita Praha – azylový dům. *Praha.charita.cz* [online]. 2015c [cit.2015-03-16]. Dostupné na: www.praha.charita.cz/sluzby/svterezie/azylovy-dum-sv-terezie

Vizus. Arcidiecézní charita Praha – otevření nové noclehárny. *Praha.charita.cz* [online]. 2015d [cit.2015-03-31]. Dostupné na: www.praha.charita.cz/sluzby/svterezie/aktualne/otevirame-novounocleharnu-pro-lidi-bez-domova

Vizus. Diakonie. *skp.diakonie.cz* [online]. 2015e [cit.2015-03-16].

Dostupné na: www.skp.diakonie.cz/nase-sluzby

Vizus. Diakonie – sos centrum. *skp.diakonie.cz* [online]. 2015f [cit.2015-03-16].

Dostupné na: www.soscentrum.cz

Vizus. Diakonie - azyl. *skp.diakonie.cz* [online]. 2015g [cit.2015-03-16].

Dostupné na: www.skp.diakonie.cz/nase-sluzby/azyl-ezer-pro-matky-s-detmi/

JINÉ ZDROJE:

Archiv DOM – Dům otevřených možností. *Záznamy o klientech*. Nepublikováno.

V Praze bez domova. 8. vydání. Praha: Centrum sociálních služeb Praha, 2012

PŘÍLOHA

Příloha č. 1

Tato příloha byla vytvořena pro větší přehlednost analyzovaných organizací a jejich služeb. Je doplněna o provozní doby a aktuální kontakty. Vše bylo vytvořeno z webových stránek dílčích organizací, dokumentů těchto organizací a z brožury „V Praze bez domova“.

Adresář služeb použitých v bakalářské práci

Armáda spásy – noclehárna

Centrum sociálních služeb Bohuslava Bureše

Tusarova 60

170 00 Praha 7

Telefon: 220 184 011

Provozní doba: 20 – 7,30 h

Armáda spásy – azylový dům

Centrum sociálních služeb Bohuslava Bureše

Tusarova 60

170 00 Praha 7

Telefon: 220 184 011

Provozní doba: nepřetržitá

Armáda spásy – nízkoprahové centrum

Centrum sociálních služeb Bohuslava Bureše

Tusarova 60

170 00 Praha 7

Telefon: 220 184 011

Provozní doba: po – pá 10 – 12,30/ 14 – 16,30 h

So, ne a svátky 10 – 11,30 h

Naděje – noclehárna

Na Slupi 1484/12

120 00 Praha 2

Telefon: 775 889 601

Provozní doba: 19,30 – 6,30h

Naděje – noclehárna

Husická 110/70

130 00 Praha 3

Telefon: viz.nízkoprahové centrum Naděje

Provozní doba: 19,30 – 6,30h

Naděje – terénní program – sídlo

Husická 110/70

130 00 Praha 3

Telefon: 733 390 610

Naděje – nízkoprahové centrum

Bolzanova 1604/7

110 00 Praha 1

Telefon: 775 868 841

Provozní doba: po-st-pá 7,30 – 15,30 h

úť – čť 12 – 19,30 h

Naděje – nízkoprahové centrum

U Bulhara 46

120 00 Praha 2

Telefon: 775 868 860

Provozní doba: po – pá 9 – 16,30 h

Naděje – azylový dům

Husická 110/70

130 00 Praha 3

Telefon: 222 783 957

Provozní doba: nepřetržitá

Naděje – azylový dům

Otínská 1052/43

150 00 Praha 5

Telefon: 257 910 292

Provozní doba: nepřetržitá

Naděje – azylový dům

K prádelně 135

100 00 Praha 10

Telefon: 272 660 460

Provozní doba: nepřetržitá

Naděje – azylový dům pro ženy

Rybalkova 351/31

101 00 Praha 10

Telefon: 271 741 360

Provozní doba: nepřetržitá

Naděje – psycholog

Bolzanova 1604/7

110 00 Praha 1

Telefon: 778 470 889

Provozní doba: út,čt 12 – 19,30h

Naděje – psycholog

U Bulhara 46

120 00 Praha 2

Telefon: 778 470 889

Provozní doba: po,st, pá 8,30 – 16,30h

Naděje – psycholog

Rybalkova 351/31

101 00 Praha 10

Telefon: 778 523 767

Provozní doba: út 10,45 – 19,15h; čt, pá 7,15 – 13,15h

Naděje - praktický lékař

U Bulhara 46

120 00 Praha 2

Telefon: 775 868 861

Provozní doba: po 14 – 18h

čt 16 – 19h

pá 15 – 18h

Naděje – gynekologie

U Bulhara 46

120 00 Praha 2

Telefon: 775 868 861

Provozní doba: út 13 – 17h

st 8,30 – 12,30h

Arcidiecézní charita Praha – nízkoprahové centrum

Pernerova 20

186 00 Praha 8

Telefon : 222 313 738

Provozní doba : nepřetržitá

Arcidiecézní charita Praha – noclehárna

Pernerova 20

186 00 Praha 8

Telefon : 222 313 738

Provozní doba : 21 – 7 h

Arcidiecézní charita Praha – azylový dům sv.Terezie

Pernerova 20

186 00 Praha 8

Telefon : 224 815 995

Provozní doba : nepřetržitě

Arcidiecézní charita Praha – azylový dům Dům Gloria

Renoirova 614

152 00 Praha 5

Telefon : 251 552 453

Provozní doba : nepřetržitě

Centrum sociálních služeb – noclehárna

Nábřeží Kpt. Jaroše

170 00 Praha 7

Telefon: 774 986 792

Provozní doba: 19,30 – 6,30 h

Centrum sociálních služeb Praha – azylový dům pro muže

Malá skloněná 521

190 00 Praha 9

Telefon: 284 825 241

Provozní doba: 8 – 15,30 h

Centrum sociálních služeb Praha – azylový dům pro ženy

Amotrova 1281/7

143 00 Praha 12

Telefon: 731 056 738

Provozní doba: nepřetržitá

Centrum sociálních služeb Praha – azylový dům

Šromova 862/3

198 00 Praha 9

Telefon: 281 914 376

Provozní doba: nepřetržitá

Centrum sociálních služeb Praha – azylový dům s ošetrovatelskou službou

Šromova 861

198 00 Praha 9

Telefon: 222 586 608

Provozní doba: nepřetržitá

Proxima sociale – azylový byt

Kontaktní adresa: Rakovského 3138/2 (adresa bytu je utajená)

143 00 Praha 4

Telefon: 241 770 232

Provozní doba: nepřetržitá

Proxima sociale – krizová pomoc

Rakovského 3138/2

143 00 Praha 4

Telefon: 241 770 232

Provozní doba: nepřetržitá

Dům otevřených možností – dům na půl cesty DOM8

Braunerova 431/22

180 00 Praha 8

Telefon: 283 840 889

Provozní doba: nepřetržitá

Dům otevřených možností – dům na půl cesty Bydlo

Ječná 4

120 00 Praha 2

Telefon: 283 840 795

Provozní doba: nepřetržitá

Dům otevřených možností – DOM JOB

Rybná 25

110 00 Praha 1

Telefon: 222 312 500

Provozní doba: po, út 10 – 17 h

st 9 – 11h

pá 9 – 16h

Dům otevřených možností – DOM Tykadlo

Braunerova 431/22

180 00 Praha 8

Telefon: 283 840 795

Provozní doba: 11 – 15 h

Dům otevřených možností – DOM Lano

Braunerova 431/22

180 00 Praha 8

Telefon: 283 840 889

Provozní doba: nepřetržitá

Diakonie – SOS centrum

Varšavská 37

120 00 Praha 2

Telefon: 222 521 912

Provozní doba: po – pá 9 – 20h

Diakonie – azylový dům

Bruselská 298/4

120 00 Praha 2

Telefon: 222 521 912

Provozní doba: nepřetržitá

Projekt Šance - nízkoprahové centrum

Ve Smečkách 595

110 00 Praha 1

Telefon: 222 111 797

Provozní doba: po, st, pá 15 – 18h

Nový prostor - nízkoprahové centrum

Řeznická 556

110 00 Praha 1

Telefon: 222 233 308

Provozní doba: po – pá 8 – 11h / 13 – 16h

sudé soboty 8 – 10h

Městská část Praha 6 - azylový dům Vinička

Na Viničce 624

169 00 Praha 6

Telefon: 220 189 667

Provozní doba: nepřetržitá

K srdci klíč - azylový dům

Antonína Čermáka 85

160 00 Praha 6

Telefon: 224 321 873

Provozní doba: po – pá 8 – 16h

Otevřené srdce - azylový dům pro matky s dětmi

Za papírnou 144

170 00 Praha 7

Telefon: 272 766 694

Provozní doba: nepřetržitá

Centrum komunitní práce Prahy 10 - azylový dům pro matky s dětmi

Jasminova 2904

106 00 Praha 10

Telefon: 267 310 683

Provozní doba: nepřetržitá

Společnou cestou - azylový dům pro matky s dětmi

Donovalská 2331

149 00 Praha 11

Telefon: 272 950 984

Provozní doba: po – pá 9 – 17h

Vhled – Sámovka - dům na půl cesty

Sámova 6

101 00 Praha 10

Telefon: 222 542 322

Provozní doba: nepřetržitá

Domov Maják – dům na půl cesty

U michelského mlýna 157

140 00 Praha 4

Telefon: 241 410 618

Provozní doba: po – pá 9 - 17h

BIBLIOGRAGICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autora:	Iveta Vlášková
Studijní program:	Sociální politika a sociální práce
Studijní obor:	Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii
Název práce:	Pražské služby poskytující sociální služby pro bezdomovce
Počet stran (bez příloh):	60
Celkový počet stran příloh:	10
Počet titulů české literatury a pramenů:	18
Počet titulů zahraniční literatury a pramenů:	1
Počet internetových odkazů:	29
Vedoucí práce:	Mgr. Lucie Vacková
Rok dokončení práce:	2015

**Posudek vedoucího bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Iveta Vlášková

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Pražské služby poskytující sociální služby pro bezdomovce

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Vacková

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 60

Počet stránek příloh: 10

Počet titulů v seznamu literatury: 19

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová příléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		x		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		x		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

x				
---	--	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	x			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výběrně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		x		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

- 1) Stručně charakterizujte příčiny vzniku bezdomovectví.
- 2) Vysvětlete pojem reintegrace.
- 3) Poukažte na nejslabší články stávajících soc. služeb v ČR ve vztahu k řešení problematiky bezdomovectví.

Celkové zhodnocení (klady a nedostatky):

Autorka BP se zaměřila na oblast sociálních služeb v Praze poskytujících péči bezdomovcům. V teoretické části nejprve vysvětluje historii a vývoj bezdomovectví, multifaktoriální příčiny jeho vzniku, zamýšlí se nad potřebami lidí bez domova. Tematizuje pojem sociální služby z hlediska jejích cílů, forem a druhů. V praktické části BP v rámci kvalitativního výzkumného šetření mapuje a analyzuje typy vybraných sociálních služeb na území hlavního města Prahy. Zaměřuje se zejména na jejich dostupnost, množství a efektivitu.

Připomínky ke stránce formální:

místa se v textu objevuje rozhozené formátování např. s. 5, s. 59; dále zde nalézám nejednotnost písma u odkazů, autorka v praktické části používá kurzívu – s. 27, 30, 35 atd.); určité drobné připomínky mám i ke stylistice a gramatice (např. s. 16 – České Republice, má být republice).

Celkově považuji BP za zajímavou a oborově přínosnou, neboť rozšiřuje stávající perspektivu sociálních pracovníků a širší odborné veřejnosti na silná i křehká místa uvedeného typu sociálních služeb určených lidem bez domova.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: velmi dobře

Datum, podpis: 18/5 2015

Mgr. Lucie Vacková

**Posudek oponenta bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Iveta VLÁŠKOVÁ

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: *Pražské organizace poskytující sociální služby pro bezdomovce*

Oponent práce: MUDr. Olga Dostálová, CSc.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 60

Počet stránek příloh: 10

Počet titulů v seznamu literatury: 19 + 29 internetových

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		2		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	1			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	1			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

		2		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

		2		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

	1			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

0				
---	--	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěla

Naplnění cílů práce		1			
Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu		1			
Návaznost kapitol a subkapitol		1			
Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi		1			
Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)			2		

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Co by autorka navrhovala, aby se do budoucna dělalo pro další zlepšení situace bezdomovců a které organizace by se na tom měly účastnit?

Je možno se nějak inspirovat z postupů jiných zemí pro tuto oblast?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Zvolené téma je aktuální a pro sociální práci naprosto vhodně volené. Navíc autorka má praktické zkušenosti s prací s bezdomovci. Práce poskytuje úplný přehled azylových domů a dalších možností ubytování v Praze a pojednává také o organizacích, které se těmito záležitostmi zabývají. Je zřejmé, že autorka má v této oblasti vlastní zkušenosti, které jsou užitečné. Po stránce stylistické je práce odpovídající požadavkům, autorka umí pracovat s literaturou a správně cituje. Po stránce designu vypadá práce vzhledně.

Na s.1 v Úvodu je 2. odstavec zahájen slovem „Protože“, ale na tuto vedlejší větu nenavazuje žádná hlavní věta tedy „protože ... , co“, i když je zřejmé, jak to autorka myslila. Vyjádření mužského rodu je „jenž“, nikoliv „jež“, což patří rodu ženskému, střednímu a mn. č. (viz s. 47, ř. 5, 2. odst.).

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: Velmi dobře až výborně podle úrovně obhajoby

Datum, podpis:
23. 5. 2015

MUDR. Olga Dostálová, CSc.